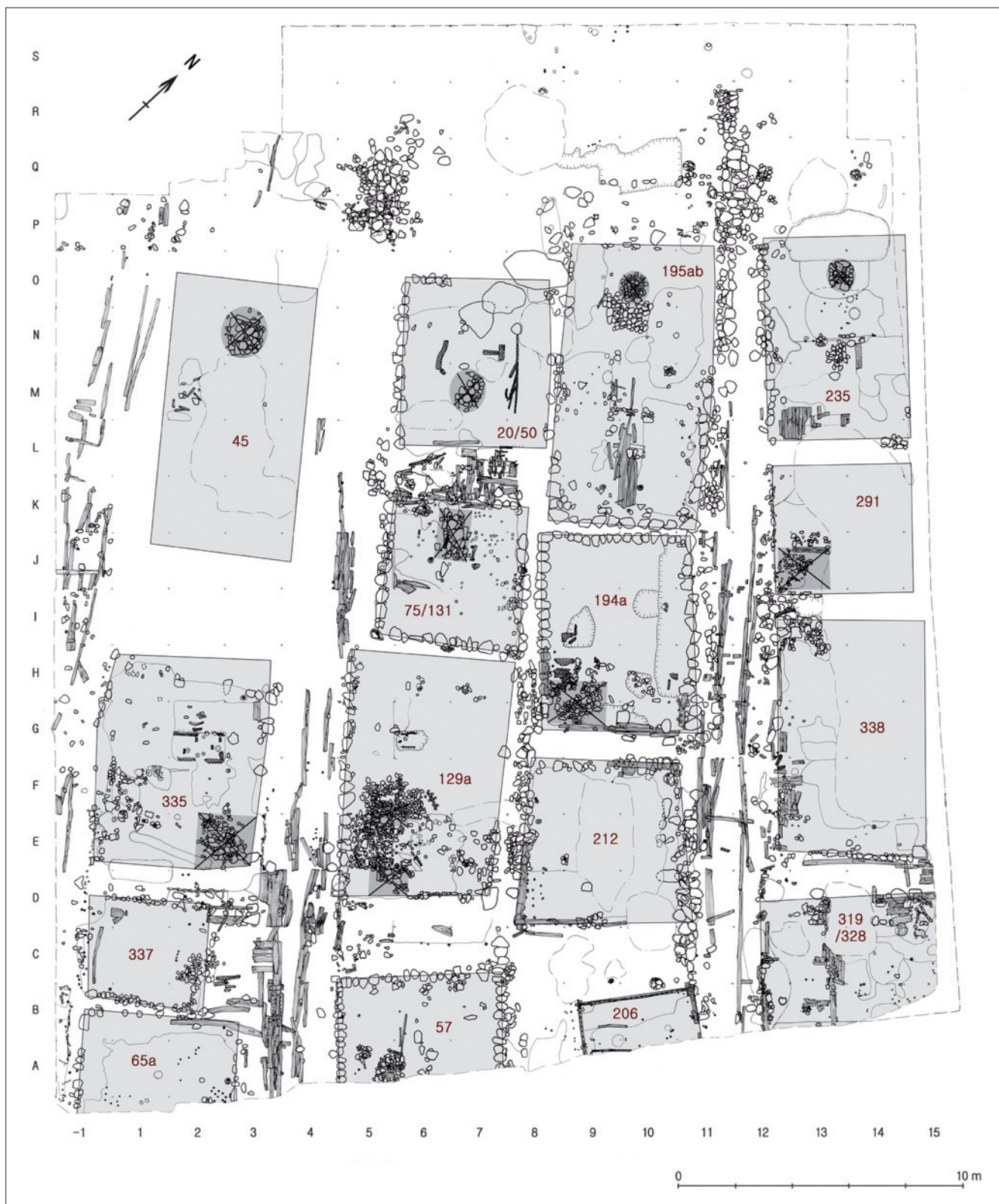

*Figur 49. Genomgång av jord på backbord. 27/12 - 1988. Fr.v. Eva Svensson och Leif Rubensson.
Foto av Mikael Karlsson.*

Figur 50. Huvudfas II - Fas 4, 1050 till 1075.

Fas 4, 1050 till 1075

Fas 4 är delad i två underfaser, fas 4a och 4b. Bebyggelsen tätnade nu ännu en gång något i förhållande till föregående fas. Husen blev större och passagerna, i synnerhet passage 3, smalare.

I zonen närmast Stora Gatan fanns i fas 4 ett gjuteri eller en smyckesmedja byggd i flätverk på syllstockar, hus 206. Liksom sin föregångare, smedjan 209 i fas 3c, kan byggnaden funktionsmässigt beskrivas som ett gränsfenomen mellan de funktionella zonerna I och II, då den var en tidig exponent för ett hantverkshus med en utpräglad specialisering. Byggnaden hänförs därför till zon I i hustabellen. Här berättar fynd av deglar och gjutformar om metallgjutning och ett fynd av en sluten degel av en karakteristisk östslavisk typ (Fnr 17130), som varit vanlig både i Novgorod (Eniosiva muntligen 2007) och i Kiev, antyder långväga hantverkarbesök. Fynd av skärvar i verkstaden bör påvisa en hantering av ädelmetaller. Detta kan också gälla den ryska degeln som, då typen påträffats i Kiev vid utgrävningar 1936 nära den forna Tiondekyrkan, knutits till fynd av "...krukskärvar med rester av guld, silver, koppar, emalj i olika färger och mineralfärg" (Karger 1958:401)(figur 122 sidan 149).

Det mönster med smärre flerfunktionshus utan härdar i zon II innanför husen vid Stora Gatan, som antyddes i faserna 2 och 3, fick nu stå tillbaka till förmån för stora hus utan härdar på tomterna III, IV och V. Hus 212 på tomt IV var ett knuttimrat hus på stensyll och med ett rikt fyndmaterial, bl.a. en stylus och en kam av valrosselfenben (Fnr 17270). Just tomt IV visade en anmärkningsvärd stabilitet i fråga om bebyggelse och fyndbild från fas 4 fram t.o.m. fas 6, i synnerhet beträffande hallen 195 som var densamma med smärre modifikationer genom alla tre faserna, och elfenbenskammar påträffades på tomtens zoner II och III både i fas 4, 5, 6 och 7, en i varje fas.

På alla stadsgårdarna låg hallbyggnader med mitthärddar längst in, men tomt III bröt mönstret

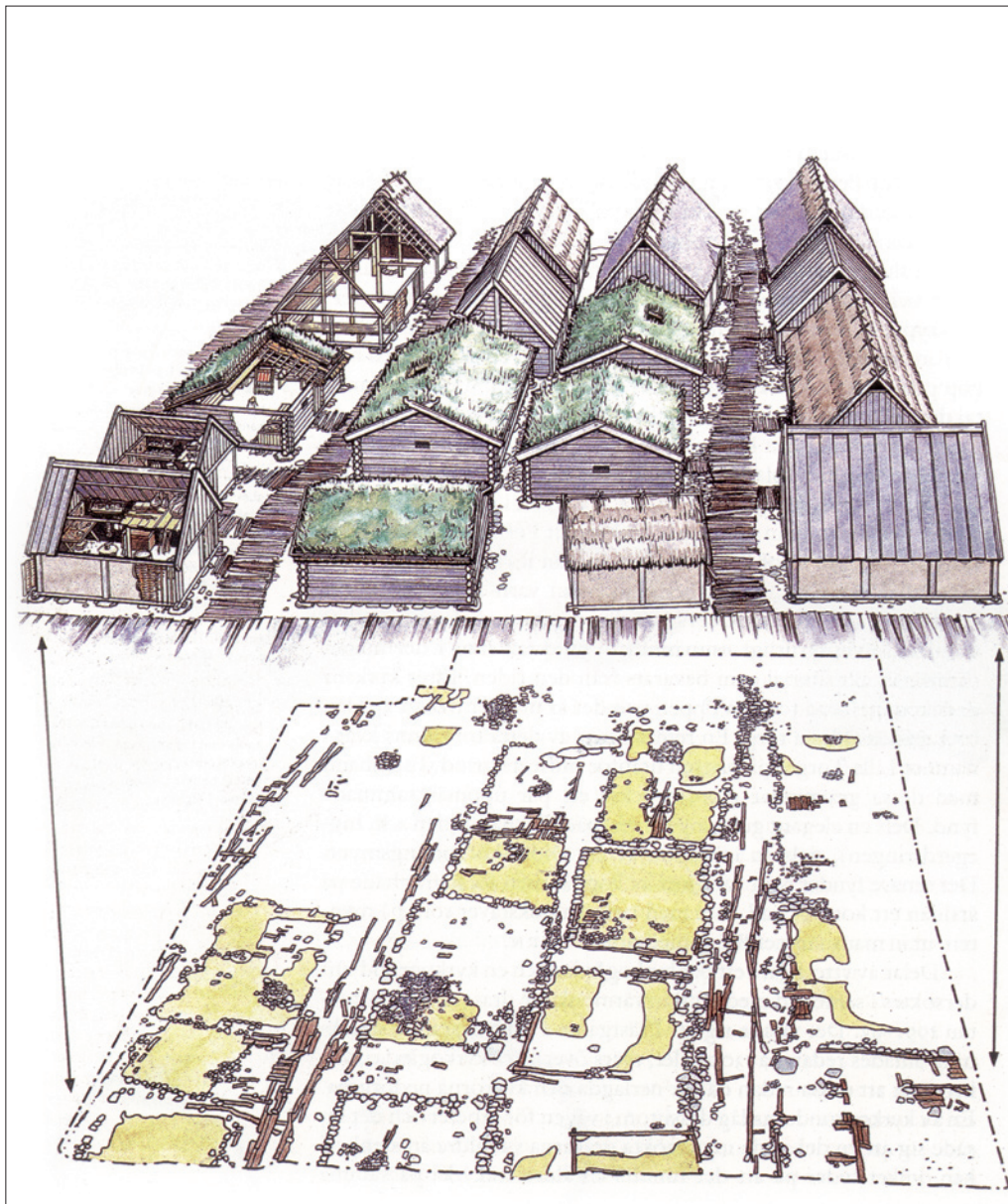
genom att visa upp två mindre mitthärdshus innerst istället för ett enda stort sådant. I fasrapporten tolkas fenomenet som att de stora stenblock som fram till fasen förhindrat en bebyggelse längst bak på tomtytan, nu myllats ned så djupt i kulturlagren att en bebyggelse varit möjlig men att stenblocken i ruta K6 fortfarande gjort sig så gällande att man funnit för gott att förlägga en tvärpassage här.

Liksom i fas 3 dominerades fasen av hus på stensyll, knuttimrade eller byggda i skiftesverksteknik. Hallen hus 45 på tomt II ger inga ledtrådar om byggnadstekniken, utan de väggbegränsningar som presenteras i plan är hypotetiska och husets enda konkreta lämning var en stor mitthärd, A 45. Hallen 195 på tomt IV hade svängda väggar och kan därför ha varit byggd i skiftesverk. Även det knuttimrade bostadshuset 194 var långlivat och fanns ännu kvar i fas 6 i modifierad form. Hus 206 stack av mot de övriga genom att vara ett ramverkshus med flätverk på träsyll av "Sigtunahus"-modell.

Kavelbroläggning var nu etablerad i alla tre passagerna. Vid passagernas slut, i nordväst, börjar kraftiga stenkonzentrationer samlas. Mellan husen i zon II på tomterna III och IV fanns ca 2 till 3 m breda tvärpassager. Även mellan zon III och IV på tomt II fanns en lucka, men denna är osäker och är skapad av tveksamheter om utbredningen hos hus 45 vars angivna vägglinjer är hypotetiska.

Förekomsten av vävtyngder koncentrerades till zonerna II och III. Sländtrissor fanns representerade i alla zoner, men med en tyngdpunkt bakåt på stadsgårdarna. Metallhantverket formerade sig för första gången tydligt till zonen närmast gatan i denna fas, medan hornhantverket påträffades på tomternas bakre delar, i zonerna III och IV.

Generellt var alla husen desamma i fas 4b som i 4a, förutom att hus 65a fick ett nytt lergolv och en ny stensyll i sydost.

Figur 51. Bebyggelsen i fas 4, tolkad av Björn Pettersson och tecknad av Mats Vänehem. Gårdarnas front- och mellanzoner domineras av timmer- och klinbus, medan den bakre zonen tolkas ha dominerats av skiftesverks- och klinbus.

Tomter och hus i fas 4a

Passage I

Kavelbro

A 354 Broläggning/träkonstruktion i gränd

A 361 Broläggning i trä

Kavelbroläggning i SO-NV riktning. Fragmentariskt bevarade plankor i passagens riktning och några plankor tvärs dessa. I en stock i A 354 fanns ett tapphål om ca 8x2 cm. Träkonstruktionen låg i avsatt jord med sandinblandning.

Tomt II

Hus 65a; Flerfunktionshus

A 65 Hus

Hus på stensyll med markerad hörnsten i väst. Den nordvästra väggen markerades av en gles stenrad. Tunt 0,02 m lergolv liggande på avsatt lager, 0,02 m tjockt, samt därunder ett lager lerigt grus.

Fynd: kalkstensfossil (Fnr 26192), glastråd (Fnr 9674), glaspärla, keramisk gjutform, degel, brynen, flinta, järnfragment och spik, hornspill, tenar av kopparlegering, vävtyngder, brasförpackning, något smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIä-gods.

Hus 337; Flerfunktionshus

A 64 Hus

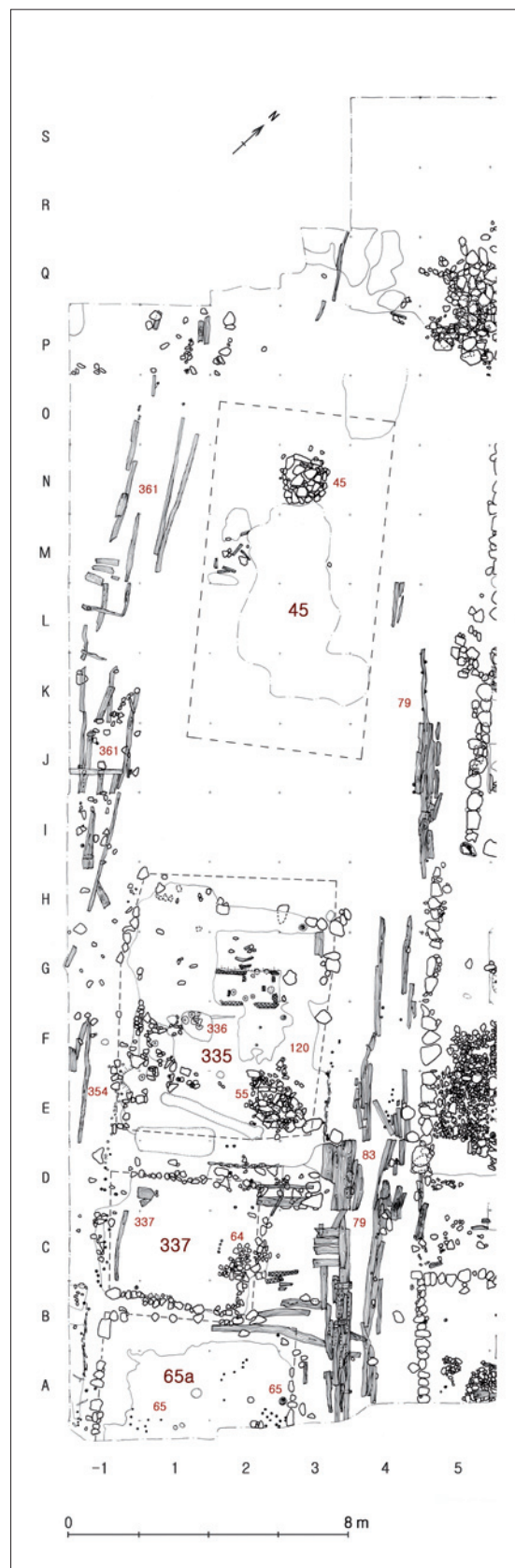
A 337 Hus

Syllstensrad av mindre stenar i sydost och nordväst, 0,1-0,4 m stora, och en större hörnsten i söder. 0,1 m tjockt lergolv av hård ljusgrå lera med inblandning av kol och sot, som smet upp över syllen i nordväst och sydost. I västra hörnet och längs den sydvästra väggens insida låg trärester och anläggningsbeskrivningen ställer frågan om dessa varit lämningar efter väggbänkar.

Fynd: sammansatt enkelkam med fodral (Fnr 25862), brynen, vävtyngder, smidesslagg, läderfragment, AII och AIV-gods.

Hus 335; Hörnhärdshus

A 55 Härd

Figur 52. Tomt I & II i fas 4a.

A 120 Hus
A 335 Husgolv
A 336 Vävstol

Gles stensyll med hörnstenar i norr och öster samt möjliga mellanstenar för ramverk i nordväst och nordost. Hörnhärd i östra hörnet. Lergolv. Golvet skars av en VSV-ONO ränna i södra delen. I golvet fanns en 0,1 m djup grop fylld med 7 obrända vävtyngder, A 336. Ytterligare 5 vävtyngder fanns spridda över golvet. Flera vävtyngder hade mönster av stämplade ringar, troligen stämplade med en benpipa. De som kunde mätas var 5 cm tjocka, 17 cm i diam och med 3 cm vida hål i mitten.

Fynd: bergkristallpärlor (Fnr 11098, 11099 och 11014), guldfoliepärlor, glaspärlor, sländtrissor av bly, kalksten och bränd lera, hornsked, tinblsein, bennål, dubbelhelkam, bärnsten, 12 vävtyngder, flera glasfragment, hornspill, flertalet hornföremål, islägg, brynen, allmänt äldre svartgods, lerklining, AII och AIV-gods.

Hus 45; Mitthärdshus
A 45 Härd

Husrest, hypotetiskt inritad med härden A 45 som mitthärd. Intill en större sentida nedgrävning i husets tänkta centrala del fanns ett lager förmultnat horn, i fältplanen beskrivet som ett ”ben, horn eller gödsellager, 5 cm tjockt”.

Fynd: ringspänne av kopparlegering (Fnr 7712), glaspärå, sländtrissa av ben, bennålar, bryne, smärre mängder smidesslagg, spik, nitar, järnföremål, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods. Fynden i rutorna K-L är förda upp till fas 5.

Passage II

Kavelbro
A 79 Träkonstruktion, trästocksränna
A 83 Träbeläggning

Anläggningsnumret A 79 som betecknade den grävda rännan i passagen under fas 1, betecknar även kavelbroläggningarna upp t.o.m. fas 5. Passagen avslutades av en stenpackning i nordväst.

Tomt III

Hus 57; Flerfunktionshus
A 57 Hus
A 58 Stenpackning

Ett hus med markerad stensyll av jämnstora stenar i sydväst, nordost och nordväst. Flertalet stenar var avlånga och konsekvent lagda långsida mot långsida. I SV in mot profilen fanns en stenpackning A 58, bestående av 0,1-0,2 m stora stenar i lös jord med förmultnat trä, i mitten av anläggningen fanns en grop i golvet med stenar och ett keramikkrärl. Anläggningen innehöll varken sot eller aska. Huset hade sandgolv.

Fynd: deglar, brynen, sländtrissa av ben, smidesslagg, ett AII-krärl intaget som preparat (Fnr 16039).

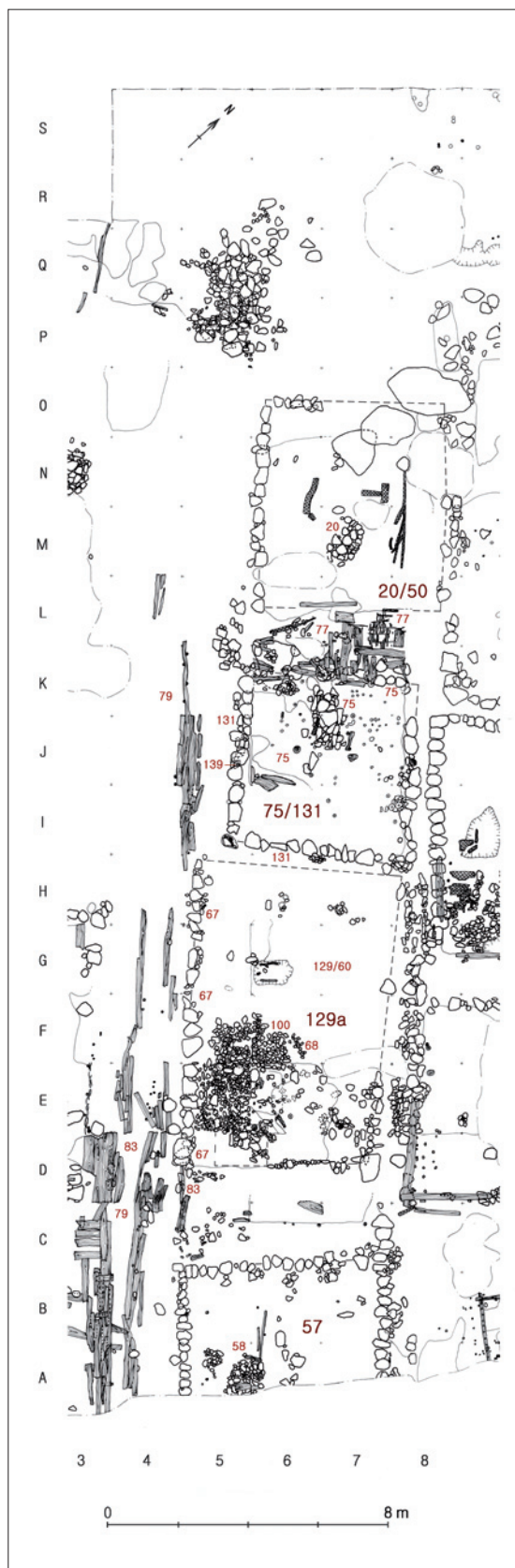
Hus 129a; Hörnhärdshus
A 60 Hus
A 67 Syllstensrad
A 68 Härd? Dike med stenfyllning?
A 100 Härd
A 129 Syllstensrader + lergolv

Kraftig syllstensrad i sydväst och hörnsten i östra hörnet. Golvrester av gul sand och grus i den sydöstra delen av huset. Hörnhärd i söder, A 68 med ett underliggande lager (A 100) med bränd sand, sot och aska, samt en mindre mitthärd i sydväst.

Fynd: gotländskt djurhuvudspänne (Fnr 11507), runben (Fnr 11901), glaspärlor, guldfoliepärlor, sländtrissor av lera, volhynisk skiffer och ben, ben- och hornnålar, bensnurror, textilfragment, brynen, skärvel, vävtyngder, mycket lerklining, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, hornspill och halvfabrikat av horn, kamdelar, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 75/131; Mitthärdshus
A 75 Hus
A 131 Syllstensrader, lergolv
A 139 Stenskott stolphål

Ett ramverkshus med markerad stensyll och jordgrävda stolpar i sydvästra och nordöstra vägglinjernas mitt och i södra hörnet. 2 parställda

stolpar mitt i huset samt mitthärd i husets norra del. Huset har brunnit.

Fynd: silvermynt; obestämbar Tyskland vikingatid (Fnr 11654); och Köln Otto III(?) 983-996 (Fnr 11655), kalkstensfossil (Fnr 11684), glassländtrissa (Fnr 11671), sländtrissor av kalksten och lera, bärnsten, glaspärlor, benpärlor, guldfoliepärla, bennålar, vinare, sammansatt enkelkam, keramisk gjutform, brynen, järnföremål, ett stort antal vävtyngder varav ett tiotal låg samlade tillsammans invid den östra väggen, mycket lerklining, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIä-gods.

Tvärpassage

A 77 Flätverk & trä

I tvärpassagen mellan husen låg en planklagd yta och ett stycke bränt flätverk, A 77, som anläggningsbeskrivningen tolkat som rester av en raserad vägg.

Hus 20/50; Mitthärdshus

A 20a Härd

A 50 Hus

Ett hus med kraftig stensyll i sydväst. Mitthärden A 20 betecknar fyra härdar lagrade på varandra som följde med i fyra underfaser uppåt; 20a i fas 4, 20b i fas 5, 20c i fas 6 samt 20d i fas 7. Huset har brunnit.

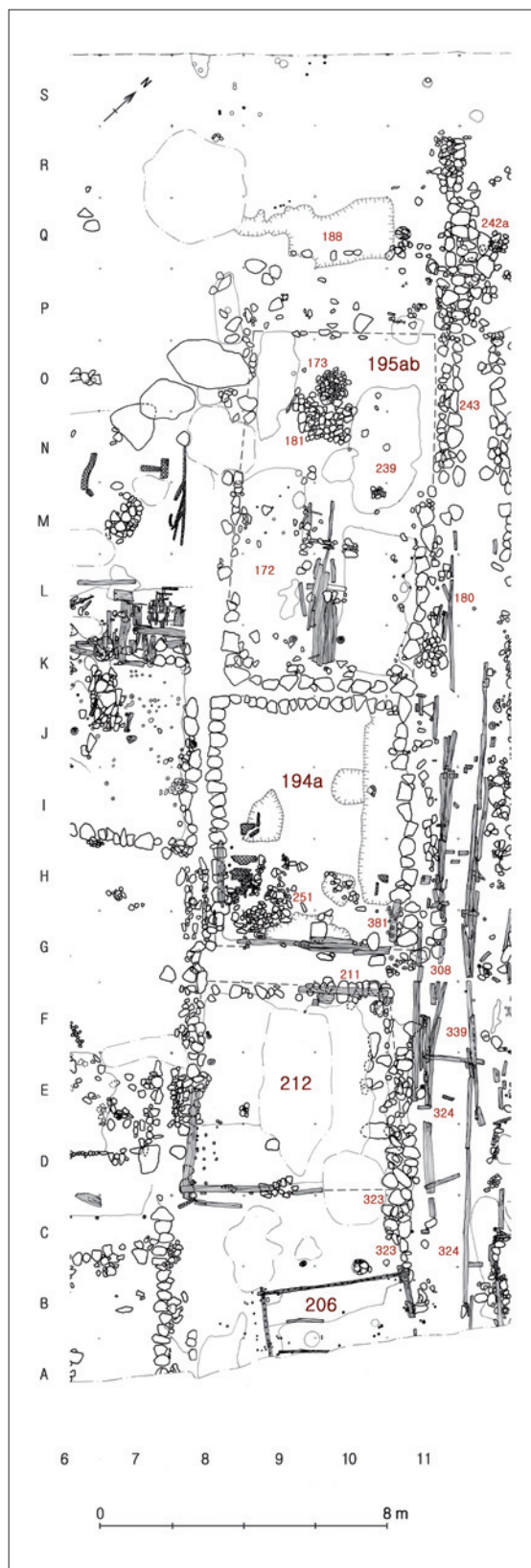
Fynd: kalkstensfossil (Fnr 10196), glaspärlor, sländtrissor, vävtyngder, bennålar, bryne, islägg, musselskal, nit och spik, kniv, flinta, hornspill och en ofullbordad sammansatt enkelkam, degel, flertalet oidentifierade järnföremål, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIygods.

Tomt IV

Hus 206; Smedja, smyckegjuteri

A 206 Hus, bod flätverk

Ett ramverkshus med flätverk på bilade syllstockar med rektangulärt tvärsnitt, med syllramen lagd direkt på brandlagret efter föregående hus. Ingen stensyll fanns men en hörnsten i norr samt en sten under en tapp för dörrstolpe i nordöstra

Figur 54. Tomt IV i fas 4a.

syllen. Där fanns också en tröskelstock. I sydväst, nordväst och nordost fanns syllstockar som bildade två bevarade hörn, med runda hål för flätverksstörar och avlånga tapphål för hörnstolpar i hörnen. Den nordvästra syllen var ca 8 cm bred och ca 8 cm hög - senare uppmätning av konserverade sylldelar har visat 6-7 cm (Rosberg 2009:30ff). Tröskelstocken i nordost var bredare än syllstockarna, ca 18 cm. Störhålets diam i den nordöstra syllen var 3-3,5 cm och de var borrade med ett avstånd av 13-18 cm. Syllarna var förenade i hörnen med huggna urtag och bladade halvt i halvt utan dymlingar. Tapphålen för hörnstolparna i den nordvästra syllen var ca 2,5x10 cm stora. Golvet bestod fläckvis av lera och fläckvis av grus och sand. I huset fanns en ca 0,5 m vid och ca 0,2 m djup grop, fylld med kol, tolkad som en kolbinge.

Fynd: provostycke av bly med ornamentik (Fnr 17562), deglar, varav Fnr 17130 var en sluten degel av rysk/östslavisk typ, guldfoliepärla, skärvarlar, brasförpackningar, keramiska gjutformar, blästermunstycken, brynen, läderfragment, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 212

A 211 Hus

A 212 Hus (bostad)

A 323 Stenläggning

Ett knuttimrat hus på stensyll. En knut fanns bevarad i söder. Huset hade ett 0,07-0,1 m tjockt lergolv, fläckvis uppblandat med grus och sand. Utanför huset, mot passagen i öster, låg en kraftig stenläggning bestående av relativt flata stenar, 0,2-0,6 m stora. Huset var raserat genom brand. Golvets mitt var störd av en större sentida nedgrävning.

Fynd: kam av valrosselfenben (Fnr 17270), flera järnföremål varav Fnr 17991 registrerats som "föremål/svärd?" och ett spänne av järn (Fnr 17992), glaspärlor, stylus av ben, bennålar, bultlåsnickel, vävtyngder, islägg, flertalet brynen, flinta, degel, föremål i kopparlegering, hornspill, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Figur 55. Norra hörnet av slätverksbuset 206 på tomt IV från norr, fas 4, med sitt tydliga lergolv. Ingången närmast t.v.

Figur 56. Den västra knuten i slätverksbuset 206 från öst. Träramen ligger direkt på marken utan underliggande stensyll. Notera hålen för slätverkskonstruktionen och de anslånga tapphålerna för det stående ramverket.

Hus 194a; Hörnhärdshus

A 194 Hus

A 251 Härd

A 381 Vävstol i hus 194

Ett troligtvis knuttimrat hus med kraftig stensyll, regelbundet lagd i sydväst och nordväst, mera oregelbundet i nordöst. Timmerrester fanns bevarade i sydväst och sydost. Huset hade hörnhärd i södra hörnet och lergolv. På det senare låg ett 5 cm sandigt brandlager, troligen rest av torvtak. På en bränd stock, ca 20 cm grov, vid det östra hörnet, låg 3 starkt brända vävtyngder och invid stockens sydöstra ände låg en sländtrissa

av volhynisk skiffer på lergolvet. Fynden har i anläggningsbeskrivningen tolkats som spår efter en vävstol som stått lutad mot den nordöstra väggen och stocken tolkades som ett ev. stöd för varpen då vävstolen ej använts.

Fynd: sländtrissa av volhynisk skiffer, vävtyngder, A II och A IV-gods.

Hus 195ab; Mitthärdshus

A 172 Golv

A 173 Härd

A 181 Stenpackning

A 195 Lergolv samt tillhörande syllstenar/Hus

A 239 Syllstensrad & sandgolv

Ett hus med kraftig stensyll av ca 0,2-0,4 m stora stenar i sydost och nordost och något kraftigare hörnstenar i de södra och östra hörnen. Invändigt i sydost fanns rester efter två parställda stolpar. Två enkelställda stolpar med stenskoningar fanns i nordost upp mot husets mitt, som återkom i fas 195cd och 195ef. Golvet var av grå fet och grusig lera, som bröts i husets mitt av en ca 0,8 m bred ränna fylld med gödsel på en botten av trärester och plank. I öster fanns en oregelbunden rad pinnhål nära den nordöstra väggen där också golvleran tog slut. Mitthärd i nordväst.

Fynd: gul glaspärla med fläckdekor, bennål,

bryne, 3 vävtyngder i utomhusmiljön norr om huset, degel, allmänt äldre svartgods, AII & AIV-gods.

Utomhusyta längst upp på tomt IV
A 188 Nedgrävning

Passage III

Kavelbro

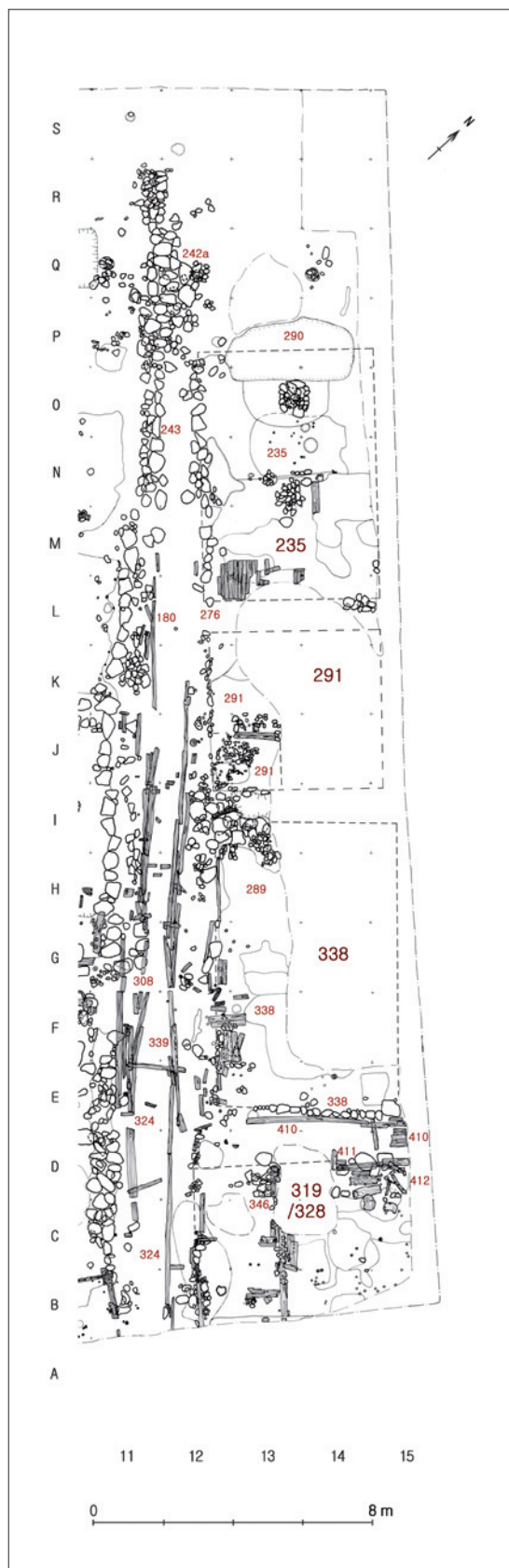
A 180 Hus m. härd
A 242 Lagd sten i gränd
A 243 Syllstensrad
A 308 Syllstensrad
A 324 Träbeläggning i gränd
A 339 Gränd med träbroläggning

Kavelbroläggning av trä på stensatt underbyggnad, med bevarade träpartier upp till ruta M11. A 180 var här ett långt parti trä som ursprungligen tolkats som en del i hus 180 i fas 3 men brutits ut vid fastolkningen. A 308 och A 243 är benämnda "syllstensrader" men med tilläggen "med träbeläggning" och "alt. underlag för kavelbro". Längst i nordväst avslutades passagen av stenpackningen A 242a.

Tomt V

Hus 319/328; Flerfunktionshus
A 319 Hus - troligen bostadshus
A 328 Hus
A 346 Vinklad stenrad med trä
A 411 Syllstensrad
A 412 Husrester

Stensyllar i nordväst, sydväst och nordöst, med delvis bevarade syllstockar. Stolpar fanns i de västra och norra hörnen samt dubbla stolpar i den sydvästra vägglinjen som tolkats som dörrstolpar. Dörren låg således i sydväst nära det västra hörnet. Inre strukturer antydde innerväggar mellan husets sydvästra del, A 319, och den nordöstra, A 328. Huset hade lergolv och stora mängder avsatt material och gödsel i den nordöstra delen. Till huset har förts ned en anläggning ur A 315 från fas 5 i ruta B12 - ett laggat kärl med 13 urskiljbara laggar och handtag 2x4 cm fastsatta mitt emot varandra på

Figur 57. Tomt V i fas 4a.

kärlets innerväggar. I kärlets fyllning fanns kol och sot och en stor klump järn. Huset tolkas i anläggningsbeskrivningen som ett bostadshus eller en verkstad för hantverk som inte avsätter specifikt avfall.

Fynd: silverring (Fnr 28187), spelpjäs av glas (Fnr 28732), guldfoliepärla, glaspärlor, barkflöte, brynen, vävtyngder, glättsten, bennålar, en stylus, sländtrissor av trä, horn och volhynisk skiffer, degel, smärre mängder läderspill och smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV samt amforagods. På golvet låg ett näversjok, 0,4x0,23 m, som tolkats som locket till en tunna samt en laggkärlsbotten, 0,44x0,23 m stor, intill nordöstra väggen låg fragmentariska plankor med borrarade hål med dymlingar i.

Tvärpassage

A 410 Träbrobeläggning

I tvärpassagen låg en ca 4,4 m lång kluven stock, samt flertalet ca 40 cm långa plankbitar i SV-NO riktning och en NV-SO gående plankor.

Hus 338

A 289 Hus

A 338 Hus

Fragmentariskt bevarat golv av grus och sand. I sydost fanns en obruten SV-NO löpande syllstensrad av ca 0,2 m stora stenar och kraftiga hörnstenar i öster och väster. Huset var stört av den stora sentida nedgrävningen i nordost.

Fynd: glaspärla, brynen, vävtyngder, bennålar, malsten, sammansatt enkelkam, islägg, öra till hängkärl, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods. I sydväst fanns ett keramikvask i anslutning till lerig k-jord med sot och aska, som eventuellt kan tolkas som en glödkruka.

Hus 291; Hörnhärdshus

A 291 Härd/hus

En vek syllstensrad i sydväst av 0,2-0,4 m stora stenar. Hörnhärd i söder samt ett sandigt lergolv med sin största mäktighet kring härden. Huset var stört av den stora sentida nedgrävningen i nordost.

Fynd: sisare (Fnr 23276), glaspärlor, vävtyngd,

bennål, islägg, två bultlås, flera oidentifierade järnföremål, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 235; Mitthärdshus

A 235 Hus/grusgolv, härd + stenpackning

A 276 Syllstensrad - hörn, Hus

A 290 Nedgrävning

Ett hus med kraftig stensyll i sydväst, grusgolv och mitthärd av flata stenar som inramades av en ring av något högre stenar. En träkonstruktion med plank i SO-NV riktning i husets sydöstra del tolkades i fält som en rest av en eventuell bänk, 0,8 m bred, och som avslutades i nordost med en kantställd plankor. Två runda avtryck i golvet förmodades markera två tunnor som stått på golvet. Husets nordvästra del var delvis störd av en större tidigmedeltida nedgrävning, A 290, som gick igenom faserna 3 och 4. Huset har brunnit.

Fynd: glaspärla, bennål, vävtyngd, bryne, AII och AIV-gods.

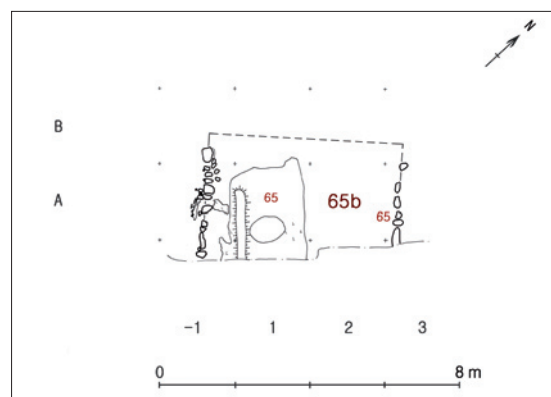
Tomter och hus i underfas 4b

Tomt II

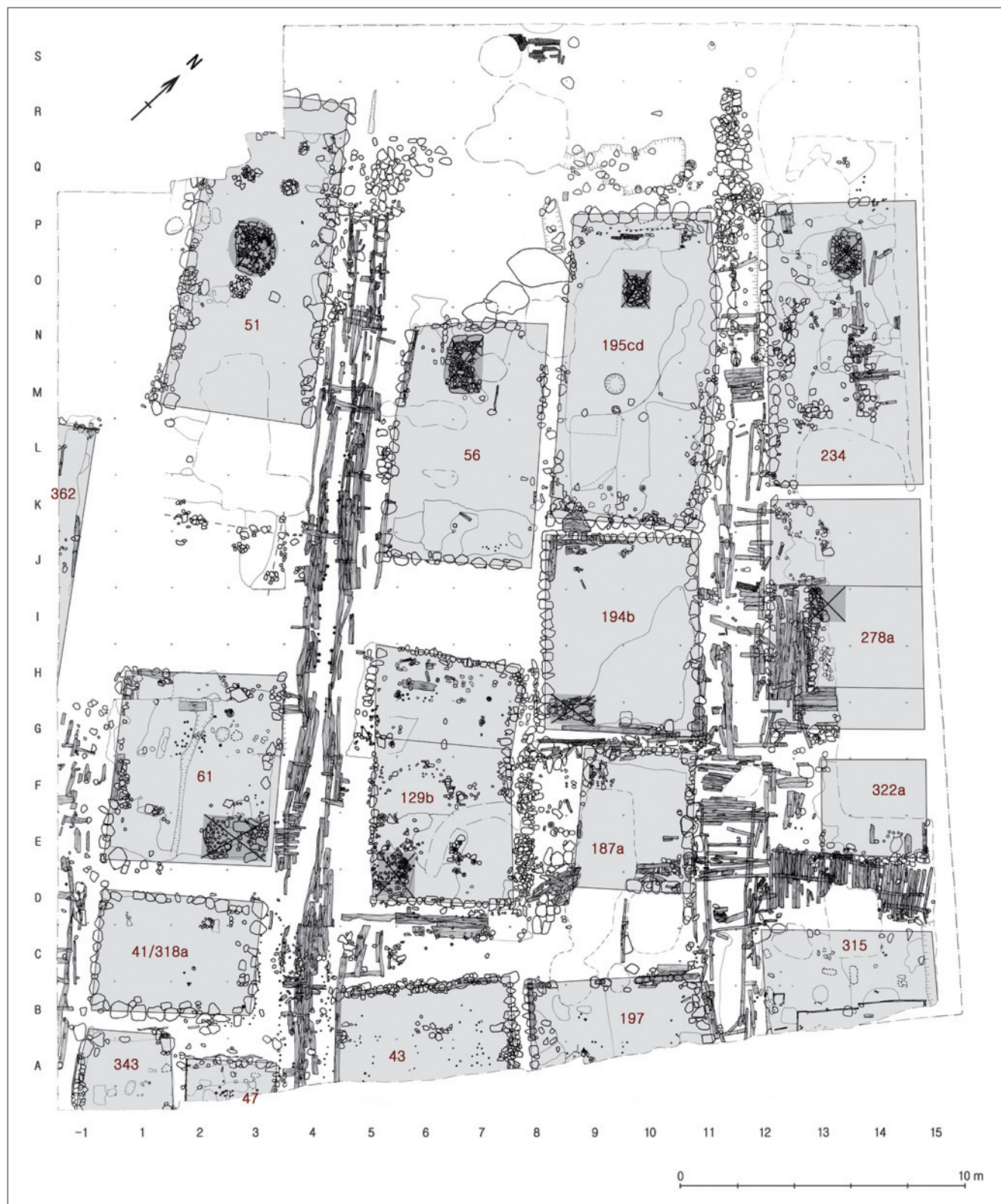
Hus 65b

A 65 Hus

Ett hus på stensyll med en större hörnsten i väster. Syllen var delvis densamma som i hus 65a. Tunt lergolv som var 0,02 m tjockt i sydväst. Ränna i lergolvet.

Figur 58. Hus 65b på tomt II, fas 4b.

Figur 59. Huvudfas II - Fas 5, 1075 till 1100.

Fas 5, 1075 till 1100

Under fas 5 uppträdde tidiga bodar för hantverk i zon I närmast Stora Gatan i söder, i husen 343 och 47 på tomt II. Husen var dock inte sammanbyggda till en dubbel bod med delad mellanvägg som i senare faser, utan stod som två smärre separata byggnader. Bägge bodarna visade spår av metallhantverk, bl.a. i form av hårdmaterial av benaska från raffinering av silver. I boden 343 påträffades en mängd fragment av keramiska gjutformar för betselbeslag (jfr Söderberg & Gustafsson 2007:30ff, där dock fyndet felaktigt tillskrivits fas 4) (figur 123 sidan 149). Järnsmide utgjorde en viktig del av hantverket i husen längs Stora Gatan på alla stadsgårdar.

På tre av tomterna fanns flerfunktionshus utan härdar i zon II, förutom på tomt III där ett bostadshus med hörnhärd följde direkt innanför hantverkshuset i zon I. I detta avseende stack tomt III av från det gängse zonmönstret i faserna 4 t.o.m. 6. På tomt II fanns en vid lucka mellan zonerna III och IV, dock fanns där stensamlingar som kan ha varit rester av hussyllar. Några flätverkshus fanns inte i fasen, utan den rådande byggnadstypen var knuttimrade hus och skiftesverkshus. Den svagt svängda nordöstra syllstensraden hos hus 195cd bör antyda ett hus byggt på skiftesverk, då skiftesverk kan byggas med korta plank mellan bärande stolpar till skillnad från knuttimrade väggar som byggs av stockar av full längd vilket skapar helt raka sidor.

På den påtagligt stabila stadsgården på tomt IV, som inte förändrades stort under faserna 4 till 6, påträffades en bysantinsk elfenbenskam i hus 194b, (Fnr 14057) (figur 135 sidan 158 och figur 28 sidan 45). Det är anmärkningsvärt att tre av de påträffade bysantinska kammarna från kv. Trädgårdsmästaren påträffades just i zon III på tomt IV - en kam i vardera fasen 5, 6 och 7.

Alla tre passagerna hade kavelbroar. Passage II skiljde sig från de andra genom att ha en broläggning av längsgående plank på tvärsålar, istället för en tvärs liggande plankläggning på

längsgående stockar längs passagens sidor. Kavelbro var också utlagd i tvärpassagerna mellan zon I och II på tomterna III och V. Möjligen har sådan också funnits i tvärpassagen på tomt IV, då där låg spridda trärester.

I fas 5 grupperade sig fynd av vävtyngder tätast i zonerna III och IV, själva bostadszonerna. Detsamma gäller fynden av sländtrissor, dock med en viss övervikt i zon III. Metallhantverkets plats i zon I, närmast gatan, var nu konsoliderad. Främst utövades järnsmide och gjutning i kopparlegeringar men också ädelmetaller hanterades vilket visas av avfall från raffinering av sådana, en process benämnd kupellation. Hornhantverket var fortfarande sparsmakat och spritt över stadsgårdarnas inre delar. Pärlor, av glas och guldfolie, påträffades främst i zonerna III och IV.

Tomter och hus i fas 5

Tomt I

Hus 362

A 362 Hus

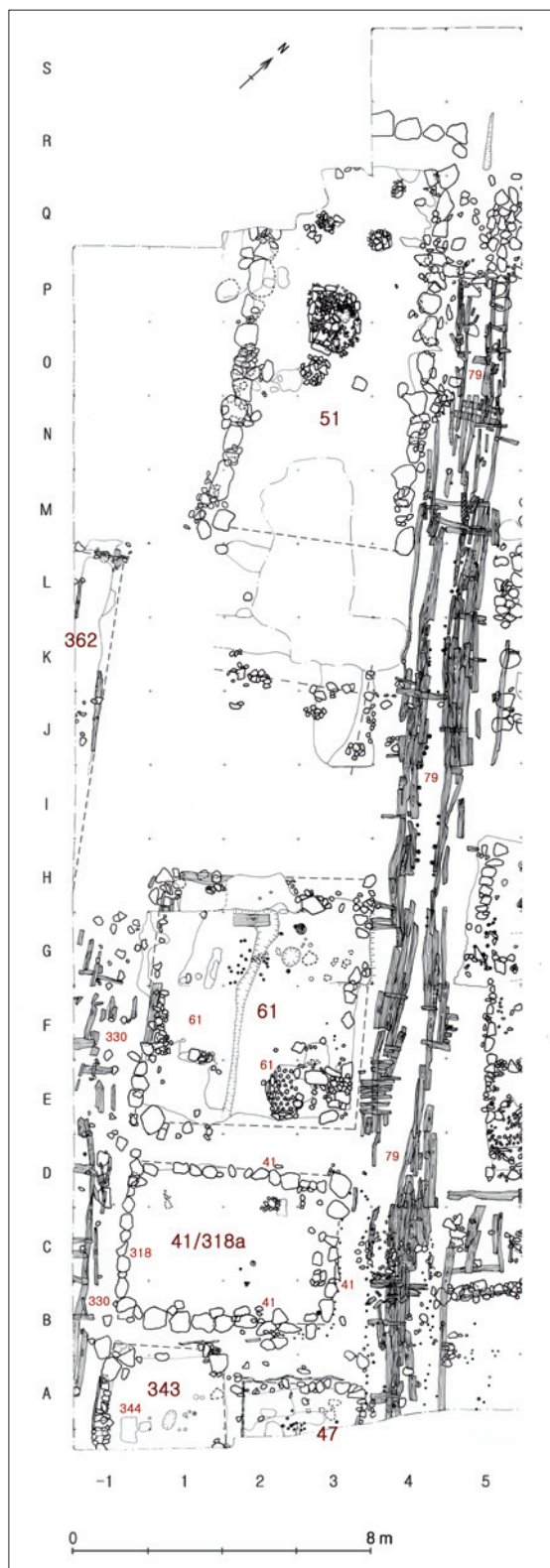
Ett hus utan stensyll, byggt på ramverk med syllstock lagd direkt på marken. Golv av gulbeige sandblandad lera som begränsades av trästockar i nordost och i nordväst. I det norra hörnet fanns en fragmentariskt bevarad knut, med rester av rektangulära urtag/hål, 5-6 cm långa och 1,5 cm breda i träets längdriktning.

Passage I

Kavelbro

A 330 Broläggning gränd

Kavelbro i SO-NV riktning, bestående av parallella längsgående plank med kortare tvärlagda plank.

Figur 60. Tomt I & II i fas 5.

Fynd: guldbleck; fågeldrake (Fnr 27181) i ruta N1 (tillskrivet tomt I i fynddatabasen, beskrivet av Jansson 2010).

Tomt II

Hus 343; Bod, smedja och metallgjuteri

A 343 Hus med lergolv

A 344 Avfallsgrop m bronsgjutning

Ramverksbyggnad. Syllstensrad i sydväst och kraftiga stenar och stolphål i de västra och norra hörnen, i det senare med en kvarvarande stolprest. Heltäckande lergolv med tre par stolphål diagonalt över golvet i ruta A1. I rutan A(-1) fanns en nedgrävning fylld med lerklumpar, kol, sot, järnfragment, smidesslagg och keramiska gjutformar. Huset var, tillsammans med hus 47, ett tidigt exempel på en dubbel hantverksbod mot gatan.

Fynd: gjutformar för betselbeslag (Fnr 26090 och 26095-26098), degel, bryne, blästermunstycke, kamskena, järnföremål, smidesslagg, en smidesskälla, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 47; Bod, smedja med ädelmetallhantering

A 47 Hus

Ett hus med syllstensrad i nordväst. Flätverk i nordväst och sydväst, tolkade som staket i anläggningsbeskrivningen. Lergolv i nordost som övergick i en grusigare kvalitet mot sydväst. En samling pinnhål fanns mitt i huset nära profilen i sydost.

Fynd: kupellationsmaterial av benaska (Fnr 29841), flera nålar och tenar av kopparlegering, ett stort antal oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, deglar, bryne, smidesslagg, något halvfabrikat av horn och horn- och läderspill i små mängder, hasselnötsskal, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 41/318a; Flerfunktionshus

A 41 Hus

A 318 Hus

Ett hus om ca 5,6 x 4 m med kraftiga stensyllar av 0,3-0,75 m stora stenar. Golv av grus i fraktioner upp till 3 cm, 0,04-0,08 m tjockt. På detta låg ett ca 0,02 m tjockt avsatt lager med tunna sotfläckar. Hård sänkades. Huset fanns kvar i fas 6 som hus 318b.

Fynd: träask (Fnr 7556), deglar, skärvel, brynen, ett stort antal oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, nitlar av kopparlegering samt ett stort antal nålar och ett rembeslag och en pincett, smidesslagg, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 61; Hörnhärdshus A 61 Hus

Ett hus med stensyll som var kraftigast markerad i hörnen. Huset hade lergolv med inslag av kol och med grusigare partier, som bröts mitt i huset av en i NV-SO riktning löpande ränna, ca 0,2-0,4 m bred och ca 0,15 m djup. Vid nordvästra

änden av rännan fanns plankor lagda i SV-NO riktning. Stolphål i söder och i nordväst. Hård i östra hörnet.

Fynd: karneolpärla, glaspärlor, sländtrissor av volhynisk skiffer, brynen, bennålar, islägg, vävtyngder, vinare, hornspill och kamdelar, flinta, flera oidentifierade föremål av järn, brasförpackning, smidesslagg, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIä-gods.

Obebyggd yta mellan hus 61 och hus 51

På ytan mellan hus 61 och hus 51 fanns fragmentariska stenrader, men lämningarna har inte bedömts tillräckliga att tolka som husrester.

Hus 51; Mitthärdshus A 51 Hus + hård

Ett hus på kraftiga stensyllar i sydväst, nordväst och nordost, uppbyggda av upp till 0,9 m stora

Figur 61. Mitthärden i hus 51, tomt II fas 5 från väster. I det södra hörnet står en glödkruka som togs in som preparat.

stenar. I sydväst var de större syllstenarna lagda med stenar av mindre storlek mellan sig. Parställda stolphål i husets norra del. Lergolv och ca 1,8x1,4 m stor rektangulär mitthärd med en glödkruka stående i dess södra hörn. Övervägande lerbotten i härden. I sydväst var huset stört av en senare nedgrävning. Huset har brunnit, bränd torv täckte det södra syllhörnet i profil 6, lager 11.

Fynd: lerklining, bryne, sammansatt enkelkam, glödkruka (preparat 5), allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Passage II

Kavelbro

A 79 Träkonstruktion, trästocksränna

Anläggningsnumret A 79 som betecknade den grävda rännan i passagen under fas 1, betecknade också kavelbroläggningarna upp t.o.m. fas 5. Passagen avslutades i fas 5 av en stenpackning i nordväst.

Tomt III

Hus 43; Flerfunktionshus

A 43 Hus

Hus på markerad stensyll av ca 0,2-0,4 m stora stenar i nordväst och nordost. Kraftigare hörnstenar i norr och väst. Syllträ fanns bevarat i de nordvästra och sydvästra vägglinjerna. Golv av ljus lera med träflis, bark och näver. En mängd pinnhåll i golvleran.

Fynd: sländtrissa av sten, glaspärkla, degel, smidesslagg, hornspill, brynen, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, AII och AIV-gods. Huset delar fynd med fas 6 i rutorna AB5 och 6.

Hus 129b; Hörnhärdshus

A 60 Hus

A 68 Härd? Dike med stenfyllning?

A 69 Stolpe m skoning

A 70 Stolpe m skoning

A 71 Stolpe m skoning

Figur 62. Tomt III i fas 5.

A 72 Stolpe m skoning
 A 73 Stolpe m skoning
 A 74 Stolpe m skoning
 A 129 Syllstensrader + lergolv
 A 132 Syllstensrad

Ett hus på stensyll med ett ca 0,25 m tjockt lergolv. Hörnhärd i södra hörnet av flera lager stenar, 0,1-0,15 m stora. Huset har haft en mellanvägg i den nordvästra delen. I denna del påträffades 12-13 vävtyngder spridda. I den sydöstra delen av huset fanns flertalet osymmetriskt placerade stolpar med stenskonning. Stolphålens diametrar varierade mellan 0,1 och 0,2 m.

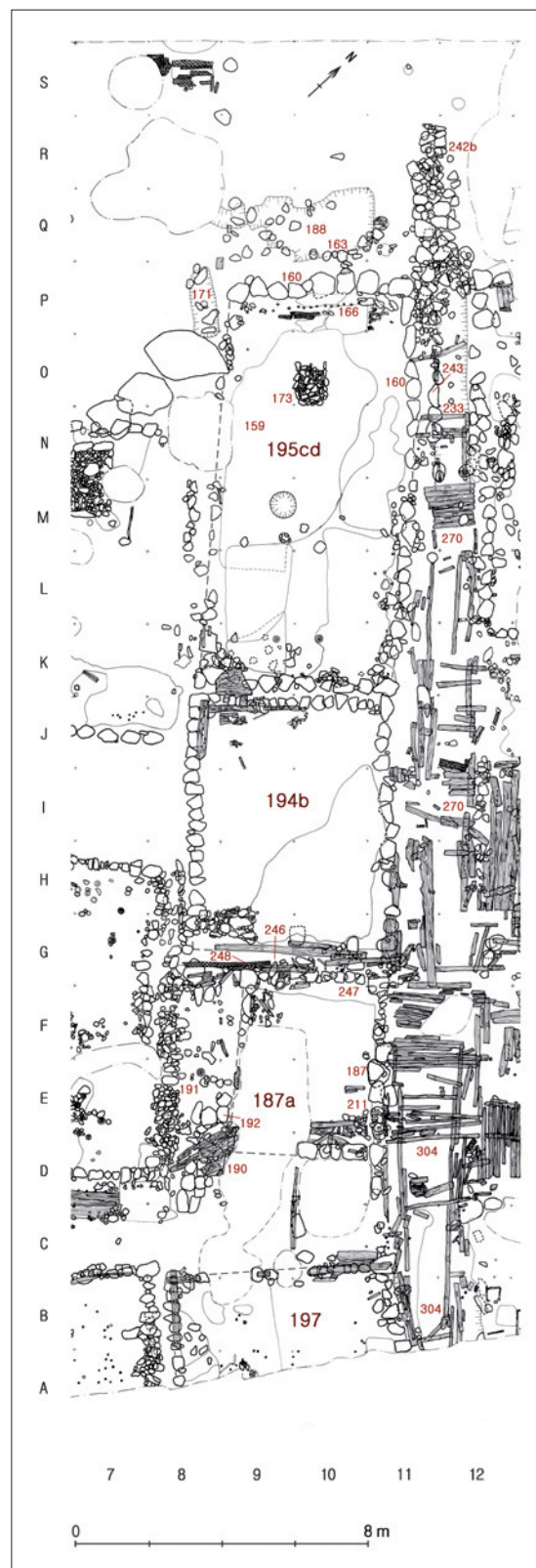
Fynd: oidentifierat guldföremål (Fnr 8960), fingerring och en pärla av kopparlegering (Fnr 8962 och 8961), spelpjäsa av sandsten (Fnr 8934), glaspärlor, guldfoliepärlor, dubbelhelkam, flertalet vävtyngder, bennålar, brynen, flera sländtrissor varav en av volhynisk skiffer, textilfragment, deglar, lerklining, hornspill, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods. Huset delar i sina sydvästra delar fynd med fas 4.

Hus 56; Mitthärdshus

A 20b Härd
 A 56 Hus
 A 76 Syllstensrad
 A 78 Syllstensrad

Ett ramverkshus på stensyll med jordgrävda stolpar i de sydvästra, sydöstra och nordvästra vägglinjerna och spår av träsyll längs den sydvästra vägglinjen. Torvtak. Huset har brunnit, lämningar av orangebränd sand och aska fanns i rutorna M6 och M7. Stor rektangulär mitthärd i nordväst; härd A 20b som var en utveckling av härd A 20a i fas 4.

Fynd: guldfoliepärla, vävtyngder, brynen, kamdelar, sländtrissa av volhynisk skiffer, bennålar, pincett av kopparlegering, eldstål, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII och AIV. Huset delar i sina centrala delar fynd med fas 4.

Figur 63. Tomt IV i fas 5.

Dropprum mellan Tomt III och Tomt IV

Stenpackning

191 Stenpackning

171 Ränna

I dropprummet mellan tomtorna låg i faserna 5 och 6 stenpackningen A 191, uppbyggd av flera lager av 0,05-0,25 m stora stenar. Längst upp i nordost fanns spår efter en ränna nedgrävd i den ursprungliga leran, A 171, som var störd av senare aktiviteter.

Tomt IV

Hus 197; Smedja

A 197 Hus, knuttimrat

Knuttimrat hus på stensyll av ca 0,2-0,4 m stora stenar, kraftigare hörnstenar i de västra och norra hörnen varav den västra var ca 0,7 m stor. Rester av det understa stockvarvet fanns bevarat med en bibehållen knut i väst med ett tydligt knuthugg i den undre stocken. Denna togs in som fynd. I huset fanns ingen anlagd golvnivå klart urskiljbar; underst fanns ett avsatt lager med fläckvis lera och däröver stora mängder kol och sot med inslag av lera och sand.

Fynd: sandstensgjutform (Fnr 24198)), keramiska gjutformar, brynen, deglar, skärklar, brasförpackning, oidentifierade järnfragment, blyföremål, blyspill och föremål av kopparlegering, blästermunstycke, smidesslagg, glaspärlor, malsten, läderspill, vävtyngder, hornspill, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och CI-gods. Knutar från byggnaden togs in som fynd (Fnr 16416 & 27535).

Hus 187a; Flerfunktionshus

A 187 Hus

A 190 Träkonstruktion

A 192 Ingångsstenar

A 211 Hus

A 247 Syllstensrad

Ett hus på kraftig stensyll med större hörnstenar i väst, norr och öst. Huset stod kvar på samma syll i fas 6 som 187b. Inga uppgifter finns om

golvlagren i anläggningsbeskrivningen. Plank i östra hörnet har tolkats som en väggfast bänk. Huset var stört av en större sentida nedgrävning i söder. I utomhusmiljön söder om huset fanns en samling av ca 18 flata stenar ca 0,2-0,6 m stora som tolkats som ingångsstenar, således skall ingången ha legat i söder mot den lilla öppna ytan i tvärpassagen. Över stensamlingen låg ett större parti trä, som tolkats som en dörr- eller väggrest.

Figur 64. Den träklädda rännan A 246 i utrymmet mellan husen 187a och 195cd på tomt IV, fas 5.

I sydost var huset stört av en nedgrävning av sent datum.

Fynd: kalkstensgjutform för remändesbeslag (Fnr 15714, figur 124 sidan 150), sländtrissa av glas (Fnr 15943), ett stycke malm/mineral; ultrabasit (Fnr 16956) funnen i den väggfasta bänken i husets sydöstra del, glaspärla, guldfoliepärla, sammansatt enkelkam, deglar, flinta, bryne, bennål, sländtrissa, vävtyngder, hornspill, flera oidentifierade järnföremål, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Utrymmet mellan hus 187a och hus 194b

A 246 Ränna med träbeläggning

A 248 Stock

Mellan husen fanns en träskodd ränna, A 246, samt en bränd stock, A 248.

Hus 194b; Hörnhärdshus

A 194 Hus

Ett knuttimrat hus med kraftig stensyll, en utveckling av hus 194a i fas 4. Över syllen i väst låg rester av husets understa stockvarv med en bevarad knut i det västra hörnet. Huset har brunnit och hade av den orangefärgade askan och brända sanden att döma haft torvtak. Huset hade hörnhärd i det södra hörnet.

Fynd: elfenbenskam (Fnr 14057), spänne av kopparlegering (Fnr 14058), flertalet glas- och guldfoliepärlor, sammansatt enkelkam, brynen, bennålar, flera vävtyngder, sländtrissor av glas och volhynisk skiffer, fragment av rep och hampsnodd, oidentifierade järnföremål, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 195cd; Mitthärdshus

A 159 Lergolv

A 160 Syllstensrad

A 166 Flätverk

A 173 Härd

A 195 Lergolv samt tillhörande syllstenar/hus

Huset 195ab från fas 4 fanns kvar i fas 5 som hus 195cd. I sydväst, sydost och nordost fanns den

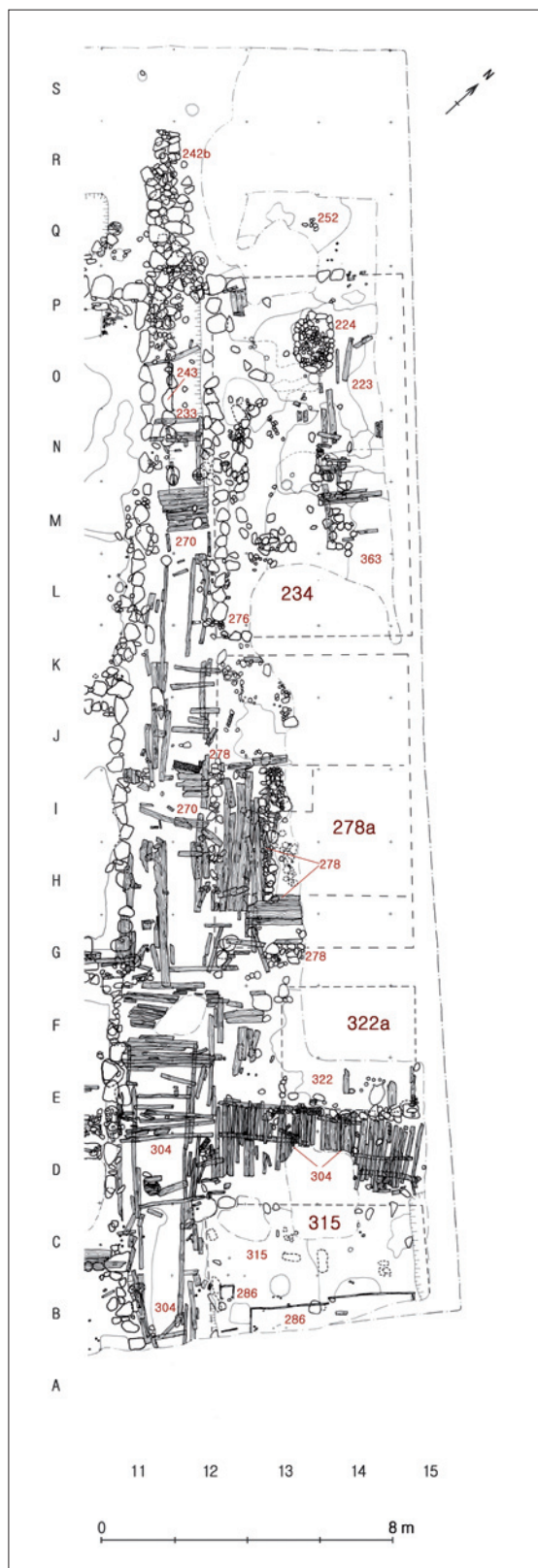

Figur 65. Mitthärden A 173 i hus 195cd på tomt IV från sydost, fas 5. Golvhärden är byggd med en bårdplatta inom en ram av stenar stående på kant.

Figur 66. 16 delvis brända vävtyngder, förkolnat trä och två spikar på golvet i hus 195cd.

kraftiga stensyllen sparad från föregående fas, men syllen var också utökad med en än kraftigare nordvästlig syllstensrad. Innanför denna löpte en pinnhålsrad och flätverksrester parallellt med vägglinjen. Två parställda stolpar fanns i husets sydöstra del. Huset hade en rektangulär mitthärd i nordväst. Huset har haft torvtak och har brunnit.

Figur 67. Tomt V i fas 5.

Fynd: glaspärkla, tinbläsa, vävtyngder, slipsten, bennål, järnnål, spik och nit av järn, brynen, islägg, hornspill, lerklining, något smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och BIIy-gods.

Utomhusyta längst upp på tomt IV

A 163 Syllstensrad

A 188 Nedgrävning

Längst upp på tomten fanns nedgrävningen A 188, fylld med djurben, träkol, träflis samt fiskfjäll blandat med jord i de 5 översta centimetrarna av fyllningen. Längst upp i denna fanns vita askfläckar. Längs gropens kant låg stenraden A163.

Passage III

Kavelbro

A 233 Rest av kavelbro

A 242 Lagd sten i gränd

A 243 Syllstensrad

A 270 Träkonstruktion i gränd

A 304 Kavelbro

Rest av kavelbroläggning längs passagen, i sydost vilande på kraftiga parallellt löpande plankor på ömse sidor och i nordväst delvis vilande på stenrader. I sydost, i ruta D11, låg en tunnbottn. Längst upp i nordväst avslutades passagen med en stenpackning; A 242b.

Tomt V

Hus 315; Smedja

A 286 Hus/smedja

A 315 Hus/smedja

Ett hus med två stora hörnstenar i det västra hörnet, fragmentarisk syll i nordväst. Golvet bestod av homogen jord. I sydvästra delen fanns en lerskodd nedgrävning i golvet. Delar ur A 286 i fas 6 har förts ned till huset under fastolkningsarbetet, en 0,35x0,45 m stor lådformad träkonstruktion i golvet i ruta B12 fylld med kol, aska och sot samt ett fragment keramisk gjutform och en järnklump, samt en drygt 4 m lång träram av kantställda plankor som

Figur 68. Anläggning A 286 i smedjan 315 på tomt V, fas 5. Träramen innehöll kol, aska och järn, men förefaller med sina 0,35 x 0,45 m vara snålt tilltagen för att tolkas som en pallässja. Foto från nordöst.

Figur 69. Kavelbro A 304 i passage III mot sydost. Till vänster ett parti av kavelbroläggningen i tvärpassagen mot nordost på tomt V, fas 5.

avgränsade ett 0,1 m tjockt lager smidesslagg och järnklumpar. Ett nedfallet torvtak täckte den nordvästra halvan av anläggningen.

Fynd: malstenar av sandstensskiffer, brynen, deglar, gjutform av sandsten, glaspärla, blästermunstycken, smidesslagg och smides-skålla, pincett och beslag av kopparlegering, spikar och nitar, knivar, oidentifierade fragment av kopparlegering och järn, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Tvärpassage

A 304 Kavelbro

I tvärpassagen mellan husen löpte en väl bevarad kavelbro.

Hus 322a; Flerfunktionshus

A 322 Hus

Ett fragmentariskt bevarat hus. Syllsten i sydost och i de västra och södra hörnen. Stor hörnsten i öster, på denna fanns en mindre skolsten inlagd för att syllstocken skulle ligga jämnt. Golv av gul grusig sand, 0,03-0,04 m tjockt, därpå ett 0,01 m tjockt lager av fyrkantiga näversjok, ca 10-20 cm stora. Närmast den bevarade syllstocken i öster låg ett ca 0,05 m tjockt halmlager. I ruta E15 låg ett träföremål som ev. kan tolkas som rest av en bänk eller ett lock. Möjlig ingång i öster. På utomhusytan sydost om huset låg en mäktig kavelbroläggning, A 304. Husets norra del var störd av den stora sentida nedgrävningen i nordost.

Fynd: klippsilver (Fnr 28934), träföremål (Fnr 27732), glaspärla, stylus, brynen, degel, ben-nål, sammansatt enkelkam, läderfragment, flinta, något smidesslagg och lerklining, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIä-gods.

Hus 278a; Hörnhärdshus

A 278 Hus

Syllstensrader i sydväst och i sydost. Golv av gulaktigt grus med viss lerinblandning. Huset hade en rumsindelning med ett mindre rum i nordväst samt väggbänkar i det större rummet,

med mycket trä bevarat. Hörnhärd fanns intill träbänken mot nordväst i det större södra rummet. Huset var stört av den stora sentida nedgrävningen i nordost.

Fynd: beslag av kopparlegering (Fnr 21604), vågarm till balansvåg, glaspärlor, bärnsten, slipsten, brynen, islägg, vävtyngder, textilfragment, spik och nit, allmänt äldre svartgods, A II och A IV-gods.

Hus 234; Mitthärdshus

A 223 Sand, grusgolv

A 224 Härd

A 230 Hus

A 234 Hus

A 276 Syllstensrad - hörn, hus

A 363 Härd, grusgolv, rest av hus?

Kraftig stensyll i sydväst och syllrester i nordväst och i sydost. Golv av sand och lera. A 363 var ett golvlager i sydost bestående av ca 0,03-0,05 m gult grus. A 230 var ett gult och grått brandlager av sand och aska, rest av ett brunnet torvtak, innehållande rödorange lerklining med vidjeavtryck. Stor, närmast rektangulär mitthärd i norr.

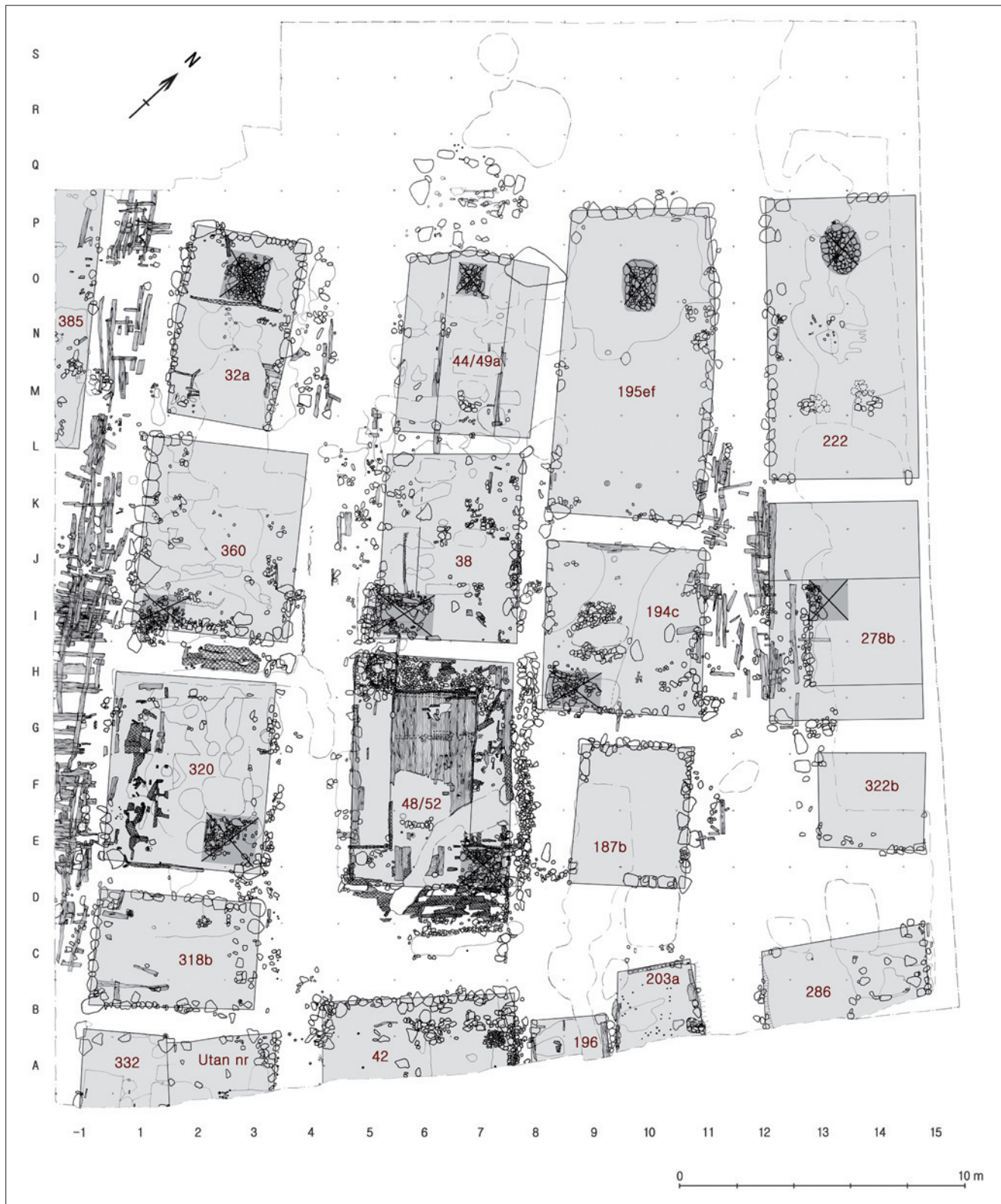
Fynd: silvermynt, Goslar, Otto-Adelheid-typ (Fnr 18478), glaspärlor, bärnsten, sländtrissa, vävtyngder, bennål, brynen, ten av bly, pincetter av kopparlegering, degel, nit och spik, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Utomhusyta längst upp på tomt V

A 252 Härdrester

Figur 70. Fr.v. Leena Drenzel, Christina Larsson och Barbro Hårding. 16/11 - 1989.

Figur 71. Huvudfas II - Fas 6, 1100 till 1125.

Fas 6, 1100 till 1125

Fas 6 fördelar sig över underfaserna 6a, 6b och 6c. Tomtstrukturen och bebyggelsetätheten liknade generellt mönstret i föregående fas. Flera hus återkom i ombyggt skick och i synnerhet stadsgården på tomt IV tedde sig stabil genom de senare faserna av huvudfas II, där husen 187b, 194c och 195ef alla var ombyggnader av hus som levtt kvar från tidigare faser.

Textilhantverket, som var synligt i fynd av vävtyngder och sländtrissor, koncentrerades i fas 6 främst till zon III. På tomt II uppträdde den allra första sammanbyggda dubbelboden för hantverk närmast Stora Gatan, husen 332 & ”utan nr”. Huset utan nr visade som sin föregångare hus 47 i fas 5 spår av både järnsmide och hantering av kopparlegeringar och silver, men också av hornhantverk. Hornhantverket började således kliva fram till zon I vid gatan, även om det också dröjde sig kvar längst bak i en av hallarna i zon IV. Att hornhantverk gärna gått hand i hand med metallhantverk i fasen slår tydligt igenom i fyndmaterialen från hus 42 på tomt III och i någon mån i boden 203 på tomt IV och hus 286 på tomt V. En förklaring som anförts är att det bör ha förekommit glidningar mellan hantverken innan de specialiserats (jfr Ros 1990b:84f). Detta har dock inte varit någon absolut regel, och här bör påminnas om den strikt specialiserade smedjan/gjuteriet hus 206 i fas 4 där inget hornhantverk fanns representerat.

I hus 42 på tomt III har bedrivits gjuteri och verksamheten markerar en förskjutning av metallhantverket från tomt IV där sådan verksamhet var intensiv i faserna 3 till 5. Det fanns även vaga indikationer på glashantverk i fasen, i form av glassmältor i smedjan 286 på tomt V och skärvor av deglar för glassmältning i hus 38 på tomt II (Fnr 9805) och på utomhusytan längst bak på tomt V (Fnr 25547). Glashantverket i kv. Trädgårdsmästaren är diffust och svår fångat men visar ibland upp spår av sin existens, och degelfragment från verksamheten återfinns sparsamt alltsedan fas 4 (Fnr 25532). Roslund har även noterat någon handfull sådana fragment bland fynd av hushållskeramik, felaktigt

registrerade som glaserat rödgods (muntligen 2007).

Tomt III i fas 6 avvek liksom i faserna 4 och 5 med att ett bostadshus med hörnhärd följde direkt bakom huset mot Stora Gatan. Detta hörnhärdshus, benämnt 48/52, hade brunnit och därefter byggts över med ett hus i kommande fas varför trägolvet och spåren av ca 1,40 m breda bänkar längs väggarna var påtagligt väl bevarade. Fynden i byggnaden var tydligt bostadsrelaterade, och uppvisade möbeldetaljer, redskap från textilhantverk, keramik och en silverring (Fnr 7497). Liknande mönster återkom bland fynden från hörnhärdshusen 320 och 360, där även glaspärlor ingick, samt i husen 194c på tomt IV där flera anmärkningsvärda föremål påträffades, som en elfenbenskam (Fnr 15263) och två silvermynt (Fnr 14323 och Fnr 16184).

Hus på stensyll dominerade under fas 6, men syllarna var generellt glesare lagda än i föregående faser. I zon IV på tomt II stod ett tydligt skiftesverkshus (hus 32), lätt identifierat genom sina kraftiga hörn- och mellanstenar i syllstensraderna, på vilka de bärande stolparna vilat. I huset påträffades också en stock på tvären som kan ha varit ett nedfallet tvärband från väggkonstruktionens övre del (jfr Pettersson 1990:43ff, Rosberg 2009:17ff). Hus 195ef på tomt IV kan också ha varit byggt i skiftesverk, då den östra väggen var tydligt utsvängd liksom hos föregångaren 195cd.

Kavelbroläggning fanns i alla tre passager, om än dåligt bevarad i passagerna II och III. Passagernas karaktär av utomhusytor tillhöriga tomterna, snarare än att representera allmänna gränder, underströks nu av att de var bredare inåt tomterna men påtagligt smalare ut mot Stora Gatan. Mellan husen mot gatan och nästa påföljande hus fanns ca 2-4 m breda tvärpassager på tomterna III, IV och V.

Under underfasen 6b fick hus 32 på tomt II en ombyggnad av härden och bodarna mot gatan byggdes om på tomterna II och IV. Aktiviteten i bodarna var densamma som under 6a. I underfas 6c skedde ombyggnader av bodarna på tomt II,

och i den glesa östra syllen till den nordöstra boden ”utan nr” påträffades ett väl bevarat fragment av en runsten av sandsten (Fnr 30133) som knappast fått manifesteras sig som monument någon längre tid innan den fragmenterats och lagts ned i syllraden.

Tomter och hus i fas 6a

Tomt I

Hus 385

A 385 Hus

Svaga husrester. Lergolv. Inga synliga bärande element.

Fynd: runben (Fnr 28260), järnnyckel (Fnr 27472), bryne, hornspill, hornkilar, kamämne, allmänt äldre svartgods, AII och BI-gods.

Passage I

Kavelbro

A 327 Träbroläggning

A 361 Broläggning i trä

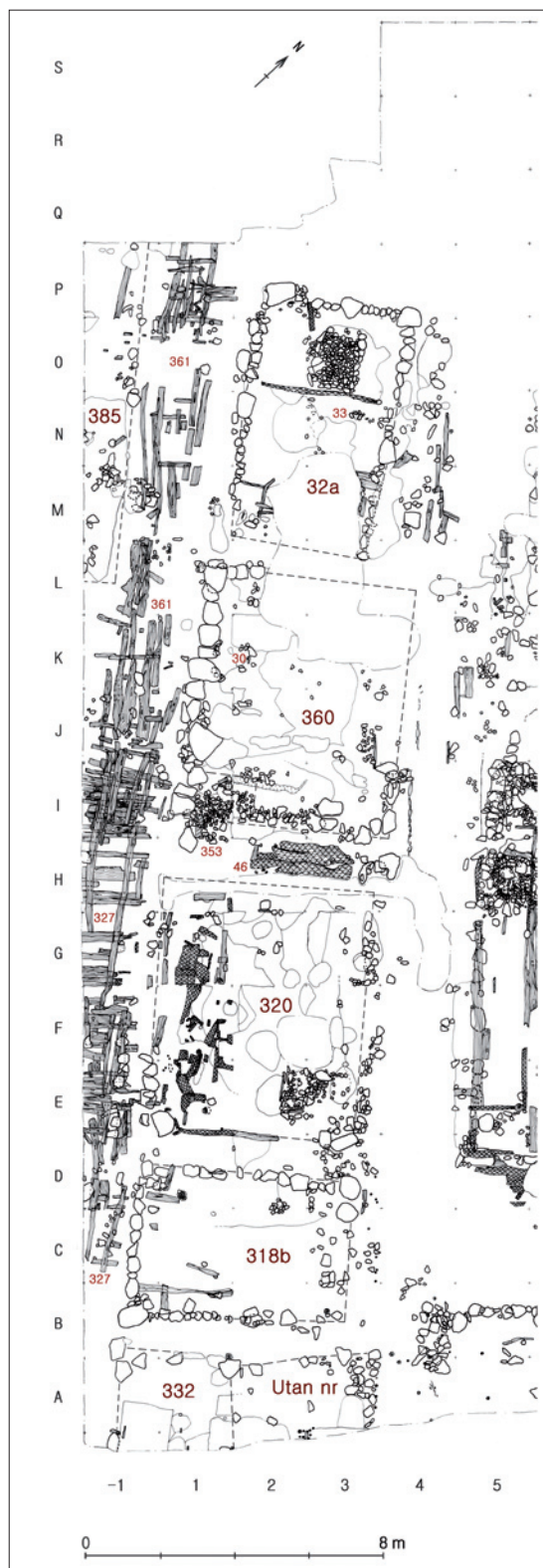
Kavelbroläggning i SO-NV riktning, bestående av parallella längsgående plank med kortare tvärlagda plankor. A 327 utgjorde en yngre fas av A 330 i fas 5. I ruta G(-1) var kavelbron bränd, sannolikt under påverkan av husbrand i hus 320 på tomt II. Kavelbron A 361 har brutits upp under fastolkningsarbetet och hänförs till både fas 4, 5 och 6.

Tomt II

Hus 332; Bod

A 332 Bod & lergolv

En bod med kraftiga hörnstenar i väst och norr. En stolpe i norra hörnet. Fragmentariskt bevarat lergolv med gödsel och sot. Boden bildade dubbelbod tillsammans med boden utan nr i nordost.

Figur 72. Tomt I & II i fas 6.

Fynd: keramisk gjutform, tråd av kopparlegering, smidesslagg, läder, allmänt äldre svartgods.

Hus utan nr; Bod, smedja och kammakeri

Syllstensrad i nordost, bruten syllstensrad i nordväst. Huset delade hörnsten med hus 332 i sydväst och bildade dubbelbod tillsammans med detta.

Fynd: deglar, skärvel, brasförpackningar, brynen, hornspill, hornkil och en tandplatta, blästermunstycken, hasselnötsskal, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och CI-gods.

Hus 318b; Flerfunktionshus

A 318 Hus

En ombyggnad av hus 318a från fas 5. Grunden hade fått ny stensyll i sydost av 0,3-0,4 m stora stenar samt en kraftig hörnsten i södra hörnet. Nytt golv hade lagts, ett hårt stampat gulgrönt lergolv, ca 0,05-0,07 m tjockt. SV-NO orienterade bilade stockar, placerade ca 0,6 m innanför långväggarna, tolkades som lämningar av väggbänkar i anläggningsbeskrivningen.

Fynd: smycke av kopparlegering (Fnr 23457), vikt (Fnr 23458), blästermunstycke av sten (Fnr 6112), glaspärla, skärvel, degel, smältkula, brynen, vinare, flinta, hornspill, fragment av sammansatta enkel- och dubbelhelkammor, oidentifierade föremål av kopparlegering och järn, bennål, vävtyngder, lerklining, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 320; Hörnhärdshus

A 320 Hus

Ett hus som delvis låg på en gles stensyll som delvis bestod av den återanvända syllen från hus 61 i föregående fas och med kraftigare syllunderbyggnad runt de södra och östra hörnen. En rest fanns efter en SV-NO löpande syllstock i söder. Huset hade fragmentariska lergolvsrester och hörnhärd i östra hörnet. Det hade brunnit och det kraftiga sandiga orangefärgade asklagret efter torven innehöll även delar av den förkolnade träunderbyggnaden till torvtaket,

ett ramverk av plankor löpande NV-SO med korsande plankor däremellan. På en punkt var de korsande plankorna förenade med en dymling. En bredare plankor som låg längst västerut i brandlagret, längs takets långsida, tolkades i anläggningsbeskrivningen som en eventuell del av takfoten.

Fynd: glaspärlor, bärnstenspärla, bennål, dubbelhelkam, sammansatt enkelkam, deglar, flera brynen, flinta, smärre mängder hornspill, lerklining, nit och spik, smidesslagg, oidentifierade järnföremål, bly, allmänt äldre svartgods, AII och AIV, BI, BIIy och CI-gods.

Hus 360; Hörnhärdshus

A 30 Stolphål

A 46 Brända plankor & syllstensrader

A 353 Härd

A 360 Hus (syllstensrad)

Ett hus byggt på en mycket kraftig syllstensrad i sydväst, samt vekare syll i det östra hörnet. Kraftiga hörnstenar fanns i de västra och södra hörnen. Golvets var av sandig gul lera och en renare grå lera. Hörnhärd fanns i södra hörnet. På utomhusytan i tvärpassagen sydost om huset låg brända rester av tre plankor, ca 3 m långa och tillsammans utgörande en 1 m bred plankläggning. Nordost om huset, ut mot passage II, löpte ett flätverksstaket. I nordväst var huset stört av en större sentida nedgrävning.

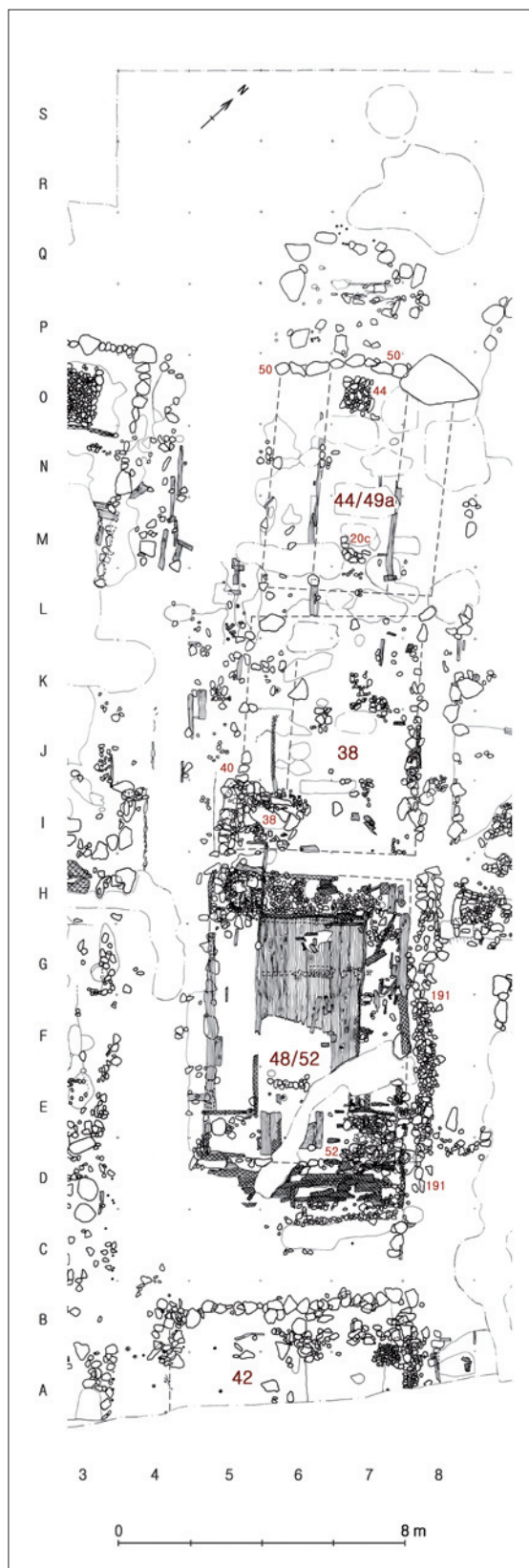
Fynd: runben (Fnr 4902), dubbelhelkammor, sammansatt enkelkam, sländtrissa av glas, glaspärla, deglar, skärvel, bryne, spik och nit, hornspill och hornföremål, flertalet oidentifierade järnföremål, AII, AIV, BIIä och BIIy-gods.

Hus 32a; Mitthärdshus

A 32 Hus

A 33 Stolphål

Ett ramverkshus med skiftesverk. Stensyll i nordväst, sydväst och nordost av 0,3-0,7 m stora stenar, med kraftiga hörnstenar och mellanstenar för mellanstolpar i vägglinjerna. I husets norra del låg en tvärgående stock som kan utgöra ett nedfallet tvärband från den bärande

Figur 73. Tomt III i fas 6.

Figur 74. Resterna efter det sannolika skiftesverksket hus 32a med sina kraftiga hörn- och mellanstenar. Foto från norr.

konstruktionen. Strax sydost om denna fanns ett stolphål, A 33. Huset hade lergolv och en stor rektangulär mitthärd i norr; en stenpackning av decimeterstora stenar inramad av större stenar, ca 0,2 m stora. Under stenpackningen låg större flata stenar, upp till 0,55 m stora. I sydost var huset stört av en större sentida nedgrävning.

Fynd: rembeslag av kopparlegering, sländtrissa, kamfragment, något smidesslagg, hornspill och kamdelar, brynen, rep, flinta, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Passage II

Kavelbro

Endast en vag rest av en trolig kavelbroläggning återfanns i rutorna M4 och N4 i passagens norra del. Konstruktionen saknar anläggningsnummer.

Tomt III

Hus 42; Hantverkshus; smedja och kammakeri
A 42 Hus

Hus på stensyll. Golv av sandblandad lera.

Fynd: spelpjäser av horn (Fnr 8090 och 8091), flertalet glaspärlor, sländtrissa av bly, sammansatta enkelkammar, dubbelhelkammar,

hornspill, kamskenor, hornkilar, halvfabrikat av horn, flertalet nitar, spik, bennål, nål, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, brynen, malstenar, keramisk gjutform, deglar, skärvel, flera keramiska processförpackningar från järnsmide, mycket smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII, AIV, BIIä och CI-gods. Huset delar sina fynd i rutorna AB5 och 6 med de fynd som där förts upp från fas 5.

Hus 48/52; Hörnhärdshus

A 48 Hus + härd

A 52 Härd

Ett knuttimrat hus eller ett hus byggt på ramverk. I stensyllen fanns kraftigare hörnstenar i söder samt en antydan till kraftigare mellanstenar i de sydvästra och nordöstra vägglinjerna, där finns dock ingen antydan till mellanstolpar i det avbildade trämaterialiet. I en rekonstruktions-teckning har huset tolkats som timrat (jfr Pettersson 1990:40). Golv av NV-SO löpande plank på underlag av lera. I sydost fanns rester av något som kan ha varit halm lagd på plankgolvet. Ca 1,4 m breda väggbänkar fanns i nordväst,

sydväst och i nordost, byggda i skiftesverks-teknik med notade stolpar i hörnen. Bänkarna har ej varit jordfyllda. Huset har haft sin ingång i sydväst vid det södra hörnet och en rökugn i det östra hörnet. Stenar inbakta i bränd lera vittnar om en ugnskappa av lera över ugnen. Brända näverrester liggande på de norra golvresterna antyder torvtak. Söder om huset låg bränt trä löpande SV-NO med tvärgående trä i mitten och i nordost. Huset har brunnit.

Fynd:silverring (Fnr 7497), ornerat dräknålsfragment i runstensstil (Fnr 8361), träsked, textilfragment, sländtrissor av volhynisk skiffer, tränål, nålar av kopparlegering, sammansatt enkel- och dubbelkam, dubbelhelkam, förkolnat trä som kan vara vävstolsrester samt en bränd träplatta i ruta G6, 0,34-0,36 m i diam med fyra borrade hål som tolkats som en sits till en pall, flertalet oidentifierade järnföremål, vävtyngder, brynen, träflöten, lerklining, islägg, deglar, smidesslagg, spik och nit, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIy-gods. Fyra träfynd från ruta G6 togs in som preparat 7-10 och fyndnumrerades Fnr 8391-8394.

Figur 75. Till vänster den markerade stensyllen tillhörande hus 318, fas 5 och 6, samt ett hörn av en bod utan nr, fas 6. I mitten träbeläggning från fas 5 och närmast profilen syllen till hus 42, fas 6.

Hus 38; Hörnhärdshus

A 38 Härd

A 40 Syllstensrad

Ett hus på gles stensyll, tätast i öster. Lergolv. Antydning till väggbänk i sydväst. Hörnhärd vid det södra hörnet, stabilt byggd med stor flat häll i botten. Huset har brunnit.

Fynd: deglar varav en för glassmältning (Fnr 9805), glaspärlor, bennålar, spik, nit, vävtyngder, lerklining, allmänt äldre svartgods, A II, AIV. Huset delar fynd i rutorna I6-7 med fynd som förts upp från fas 5 och i rutorna J 5-6 och K 5-7 har fynden förts upp till fas 7.

Hus 44/49a; Mitthärdshus

A 20 Härd

A 44 Härd

A 49 Hus

A 50 Hus

Ett hus med en markerad stensyll i nordväst. Mitthärd nära den nordvästra väggen av ca 0,05-0,25 m stora stenar och golv av grusig lera. Möjligen var trä löpande längs långsidorna NV-SO spår av väggbänkar, dessa linjer begränsade också utbredningen av utrakad aska från härden vilket anses styrka denna tolkning i anläggningsbeskrivningen. I sydöstra halvan av huset låg rester av härden A 20c som en halvcirkel. Huset var skadat av en mängd senare nedgrävningar.

Fynden i huset har förts upp till fas 7a.

Utomhusyta längst upp på tomt III

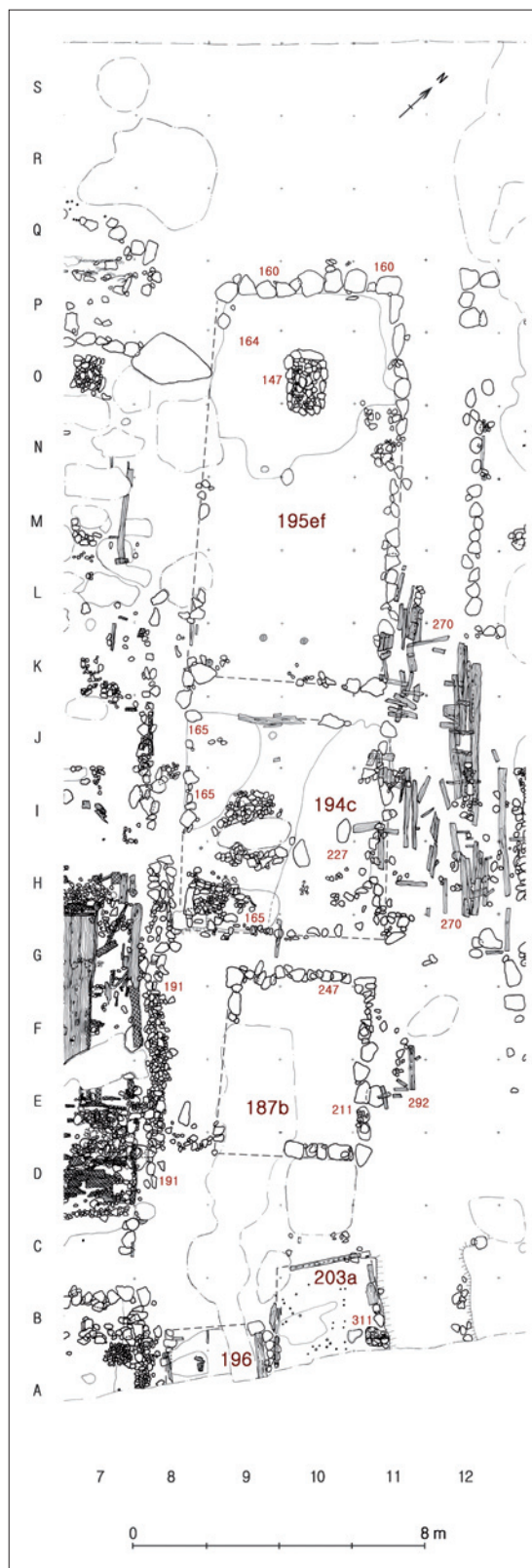
Längst upp på tomten fanns en stensamling som saknar anläggningsnummer.

Dropprum mellan tomt III och tomt IV

Stenpackning

A 191 Stenpackning

I dropprummet mellan tomtarna fanns i faserna 5 och 6 stenpackningen A 191, uppbyggd av flera lager 0,05-0,25 m stora stenar.

Figur 76. Tomt IV i fas 6.

Tomt IV

Hus 196; Bod, smedja

A 196 Hus, bod

Fragmentariskt bevarad bod mot gatan, tillsammans med det nordöstra huset 203a den tidigaste antydning till dubbelbod på tomt IV. Byggnaden begränsades i sydväst av en stock på stensyll och en stolpe i vägglinjen. Ramverkshus. Husets nordvästliga avgränsning okänd. Golv av ljus, lerig sand.

Fynd: deglar, blästermunstycke, fragment av kopparlegering, läderfragment, träföremål (inritat på planen), små mängder smidesslagg, deglar, allmänt äldre svartgods och AII-gods.

Hus 203a; Bod, smedja

A 203 Flätverkshus

A 311 Golv

Ett ramverkshus med flätverk på syllstockar och stensyll. Syllstocken i nordväst var 1,65 m lång, 0,08-0,09 m bred och 0,02 m tjock med 11 borrarade hål om 2,5-3 cm i diam med avstånd av 10,5-13 cm emellan hålen. I den sydvästra syllstocken syntes endast ett borrarat hål, och i den nordöstra vägglinjen fanns en 0,15 m grov stolpe, nära den sydöstra profilen, samt två brädbitar med tillhuggna ändar som togs in som fynd. Den lilla lergolvresten A 311 nära profil 5, med fynd av tre vävtyngder, finns ej inritad i planen.

Fynd: sandstensgjutform, blästermunstycke, deglar, bryne, smidesslagg, brasförpackningar, hornspill och kamfragment, vävtyngder, AII-gods.

Hus 187b; Flerfunktionshus

A 187 Hus

A 211 Hus

A 247 Syllstensrad

Ett hus med markerad stensyll, detsamma som hus 187a i fas 5. Inga uppgifter om golvlager fanns i anläggningsbeskrivningen. Husets sydvästra del var störd av en sentida nedgrävning.

Fynd: malsten, nål av kopparlegering, oidentifierade föremål av kopparlegering och bly,

smidesslagg, hornspill, allmänt äldre svartgods och AII-gods.

Hus 194c; Hörnhärdshus

A 165 Härd + syllstensrad - Hus

A 194 Hus

A 277 Lergolv

Huset 194c visade ej samma likheter med sina föregångare som hus 194b företedde med 194a. Den tydligt definierade stensyllen från de tidigare faserna var utbytt mot en glesare, i stort sett bestående av hörn- och mellanstenar, och huset hade en mera kvadratisk plan än sina rektangulära föregångare. Huset hade lergolv av grusig ljusgul lera och en hörnhärd i söder. Huset hade brunnit och att döma av anteckningen om ett brandlager med mycket aska över lergolvet A 277, kan huset antas haft torvtak.

Fynd: silvermynt präglade i Verdun vid 900-talets slut (Fnr 14323) och i Köln eller Soest för Otto III (?) (Fnr 16184), elfenbenskam (Fnr 15263), hornskafat med runor (Fnr 15335), vågarm till balansvåg, glaspärla, bennålar, sländtrissor, brynen, sammansatt enkelkam, oidentifierade bly- och bronsföremål, vävtyngder och träföremål som tolkats som ev. bomhållare till vävstol, islägg, gjutform av sandsten, lerklining, smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och amforagods.

Hus 195ef; Mitthärdshus

A 147 Härd

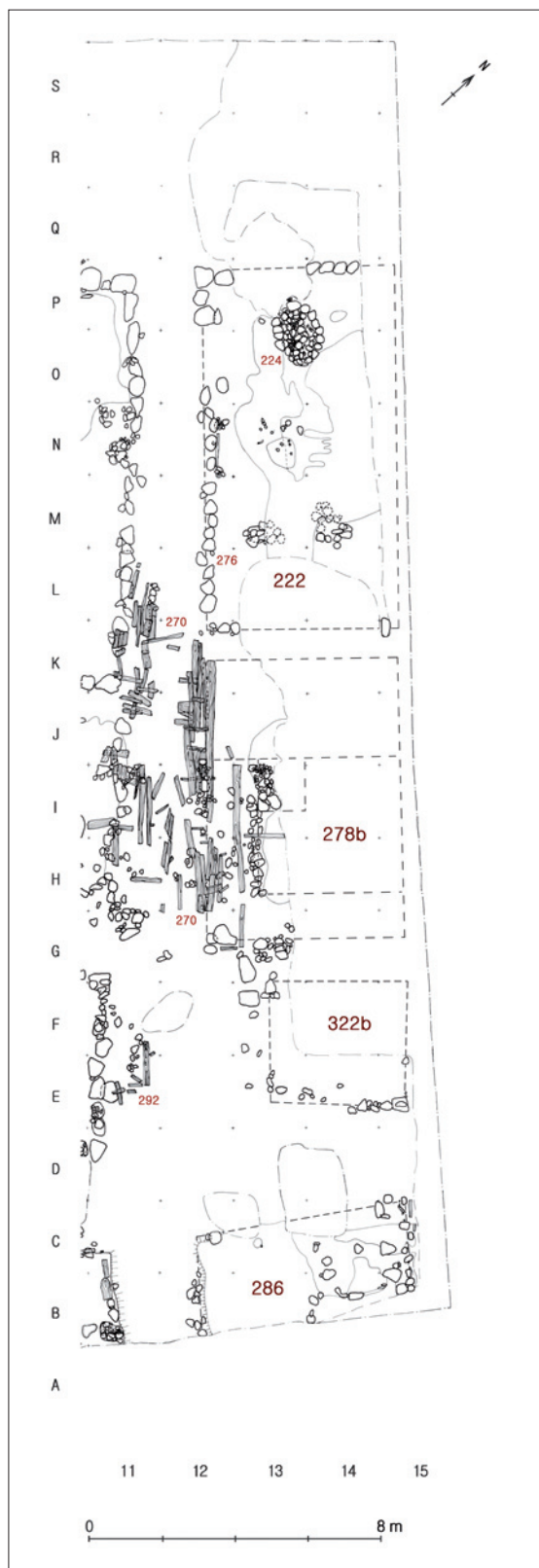
A 160 Syllstensrad

A 164 Golv - syllstensrad

A 195 Lergolv samt tillhörande syllstenar/hus

Huset vilade på samma kraftiga syllstensrad i nordväst och i norr som sin föregångare, hus 195cd i fas 5, men av den sydöstra syllen fanns blott hörnstenarna kvar från föregående fas. I sydväst var syllen gles och odefinierad. I husets sydöstra ände fanns två parställda stolpar. Huset hade ett sandigt grått lergolv och rektangulär mitthärd i nordväst.

Fynd: balansvåg av kopparlegering (Fnr 16679), glaspärla, nål av kopparlegering, bennålar, tinbläsnings, sammansatt enkelkam, glas-

Figur 77. Tomt V i fas 6.

Figur 78. Kavelbron A 270 i passage III, faserna 5 och 6.
Foto från norr.

pärlor, deglar, hornspill och halvfabrikat av horn, brynen, vävtyngder, lerklining, spik och nit, kniv, oidentifierade järnföremål, något smidesslagg, flinta, allmänt äldre svartgods, AII, AIV, BIIy och CI-gods.

Passage III

Kavelbro

A 270 Träkonstruktion i gränd

A 292 Kavelbro

Rest av kavelbroläggning längs passagen, endast ett fragment fanns bevarat i sydost som A 292, medan de mest sammanhängande lämningarna fanns i passagens mitt i rutorna H-L11-12 som en sen fas av A 270 som framträtt i sin äldre fas redan i fas 5.

Tomt V

Hus 286; Smedja

A 286 Hus/smedja

Ett hus på stensyll som representerade en fortsättning av smidesverksamheten i hus 315 i fas 5. Den nordvästra syllstensraden var störd av senare nedgrävningar. Golv av sand men fläckvis av lera.

Fynd: keramisk gjutform, glasspill/smältor, deglar, glaspärla, flertalet oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, brynen, islägg, sammansatt enkelkam, malsten, blästermunstycken, hornspill, flinta, mycket smidesslagg, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Hus 322b; Flerfunktionshus
A 322 Hus

Det fragmentariskt bevarade huset 322a från fas 5 fanns kvar som hus 322b i fas 6. Se det förra för data. Husets norra del var störd av den stora sentida nedgrävningen i nordost.

Fynd: brynen, smärre mängder smidesslagg och hornspill, vävtyngder i husets västra hörn, något lerklining, AII och AIV-gods.

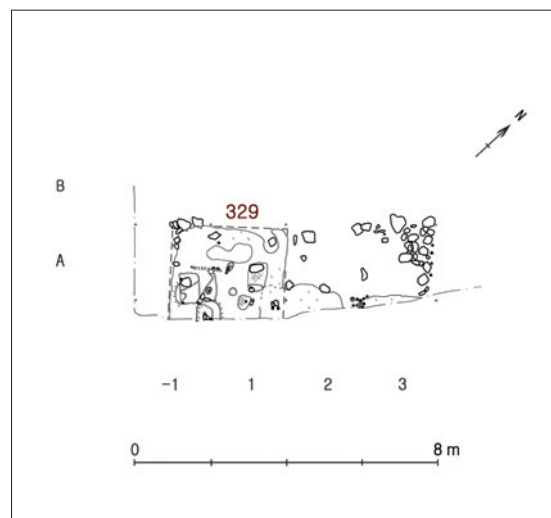
Hus 278b; Hörnhärdshus
A 278 Hus

Det fragmentariskt bevarade huset 278a från fas 5 fanns kvar som hus 278b i fas 6. Se det förra för data. Ett nytt lergolv hade lagts i fas 6 på den yta som inramades av väggbänkarna. Huset var stört av den stora sentida nedgrävningen i nordost.

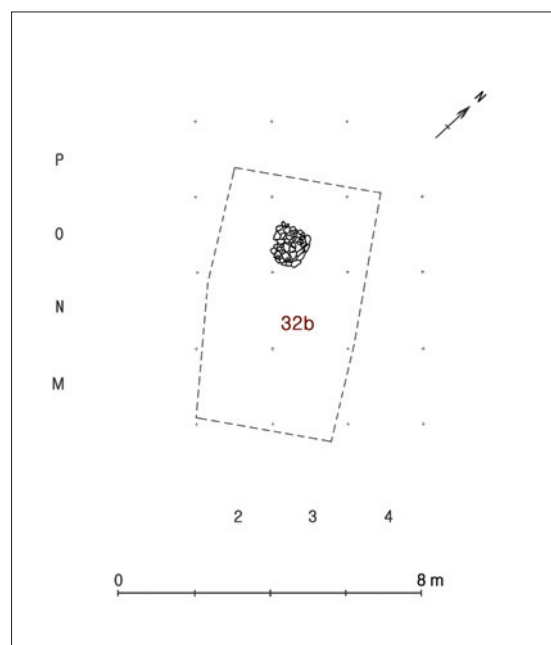
Fynd: glaspärlor, hornspill och en tandplatta, brynen, vävtyngder, flinta, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, allmänt äldre svartgods, AII och AIV.

Hus 222; Mitthärdshus
A 222 Leryta - golv
A 224 Härd
A 276 Syllstensrad - hörn, Hus

Ett hus på stensyll med räta sidor och ett markerat rätvinkligt hörn i väst. Stor mitthärd i nordväst; en senare fas av mitthärden A 224 från fas 5. Lergolv med lager av bränd sand, lerklining, aska kol och sot. Huset har brunnit. Husets sydöstra del var störd av den stora sentida nedgrävningen i nordöstra delen av schaktet.

Figur 79. Hus 329 på tomt II, fas 6b.

Figur 80. 32b på tomt II, fas 6b.

Fynd: ringspänne av kopparlegering (Fnr 22320), guldfoliepärla, bennål, nål av kopparlegering, sländtrissor, dubbelhelkam, malsten, vävtyngd, brynen, nit och spik, hornspill, lerklining, allmänt äldre svartgods, AII, AIV och BIIä.

Tomter och hus i underfas 6b

Tomt II

Hus 329; Bod, smedja
A 329 Bod med lergolv

En bod som försvann in i den sydöstra profilväggen. Golv av lera. Synliga mått 2,8 x 2,5 m.

Fynd: smidesslagg, degel, keramisk gjutform, blästermunstycke, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering.

Hus 32b; Mitthärdshus
A 32 Hus

Ramverkshus med skiftesverk. Samma som 32a i fas 5, men med en ombyggnad av mitthärden i norr.

Fynd: huset delar fynd med hus 32a i fas 6a.

Tomt IV

Hus 203b; Flätverkshus
A 203

Samma byggnad som 203a i fas 6a, med ett nytt lergolv.

Fynd: brasförpackningar, smidesslagg och en smidesskälla, deglar, skärvel, hornspill, oidentifierade föremål av järn och kopparlegering, allmänt äldre svartgods, AII och AIV-gods.

Tomter och hus i underfas 6c

Tomt II

Hus 321; Bod, smedja
A 321 Bod(ar)

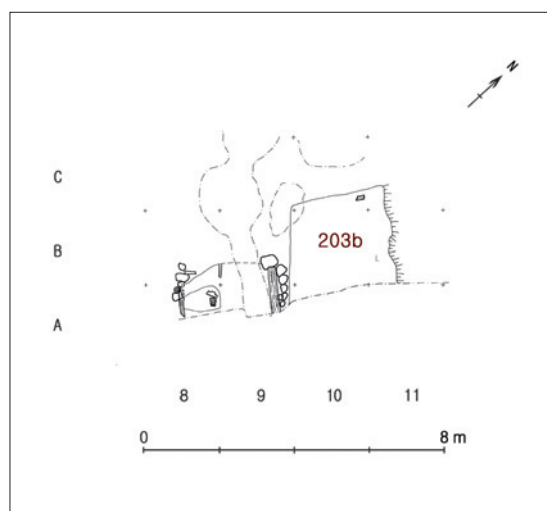
Den sydvästra delen av en dubbelbod. Syll/hörnstenar i sydväst och i nordost, där hörnstenen delats med nästa bod i nordost. Rester av lergolv med tillhörande stolp- eller pinnhål och fragmentariskt bevarat trä.

Fynd: malsten av sandstensskiffer (Fnr 23282), smidesslagg, deglar, brynen, vävtyngd.

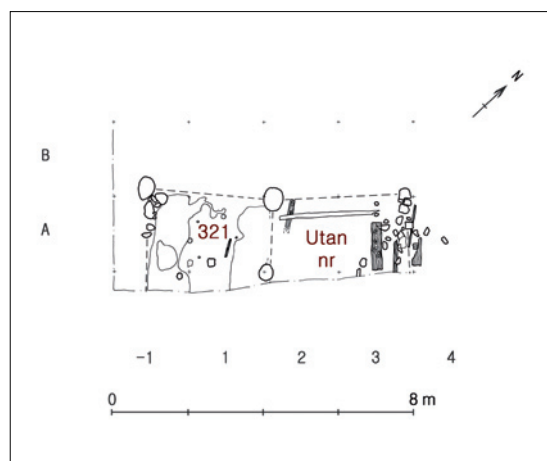
Utan nr; Bod, smedja

Den nordöstra delen av en dubbelbod. Ett par syllstenar i sydväst delas med boden 321. Bevarat liggande trä samt en gles stensyll i nordost.

Fynd: ett runstensfragment i den nordöstra syllen (Fnr 30133), smidesslagg, brynen, degel, keramiska processförpackningar från metallhantverk, två sammansatta enkelkammar.

Figur 81. Hus 203b på tomt IV, fas 6b.

Figur 82. Hus 321 och hus utan nr på tomt II, fas 6c.